

Anne Oksman & Taru Salminen

ENSIKOTI – TIE VANHEMMUUTEEN

Esite Lahden ensikodille

Opinnäytetyö
Sosionomi AMK

2018

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Anne Oksman & Taru Salminen	Sosionomi (AMK)	Joulukuu 2018
Opinnäytetyön nimi Ensikoti – tie vanhemmuuteen Esite Lahden ensikodille		37 sivua 1 liitesivua
Toimeksiantaja Lahden ensikoti ry		
Ohjaaja Virve Remes		
Tiivistelmä Opinnäytetyö on toiminnallinen ja toimeksiantajana on Lahden ensikoti. Opinnäytetyön tuloksena toteutettiin esite Lahden ensikotijaksoa harkitseville asiakkaille. Esitteen tarkoituksena on antaa ohjeita perheelle liittyen ensikotijaksolle tulemisen käytännön asioihin, mukaan ensikotiin otettaviin varusteisiin, lapsiperheiden palvelujärjestelmään sekä ennakolta vahvistaa lapsen ja vanhempien vuorovaikutussuhdetta. Esite on suunnattu ensikotijaksoa harkitseville ja uusille ensikodin asiakkaille. Esitettä voidaan jakaa ensikotien yhteistyöverkostoissa ja yhteistyökumppanien toimesta. Esite pyrittiin tekemään mahdollisimman informoivaksi, kattavaksi ja selkokieliseksi. Ensikodin asiakkaina on pääosin tukea tarvitsevia perheitä, mutta myös kehitysvammaisia, lukihäiriöisiä ja maahanmuuttajia, jotka hyötyvät esitteen selkeydestä. Ensikoti – tie vanhemmuuteen esite on suunniteltu yhteistyössä Lahden ensikodin henkilöstön ja asiakkaisen kanssa. Yhteistyö ensikodin henkilöstön ja asiakkaiden kanssa toteutettiin keskustellen ja suunnitelmapäivätyöskytksissä. Heiltä saimme käytännönkokemukseen perustuvaa tietoa, joka toimii teoreettisena kehyksenä esitteen suunnittelemiselle. Työssämme käsitelimme myös varhaista vuoro vaikutusta sekä vanhemmuuteen liittyviä asioita sillä esitteessä haluttiin tuoda esille niiden merkitystä. Kyseessä on toiminnallinen opinnäytetyö, joka koostuu kirjallisesta aineistosta sekä esitteestä. Opinnäytetyön kirjallinen osuus ja esite ovat yhdessä tuotteistettu kokonaisuus, jonka voi muunneltuna kopioida muiden ensikotien käyttöön. Opinnäytetyön kirjallisessa osuudessa avataan esitteessä keskeisiä aihevalintoja ensikotiin tulemiseen, mukaan otettaviin varusteisiin, arkeen ensikodissa, vuorovaikutus suhteeseen vauvan kanssa sekä lapsiperhepalvelujärjestelmään ensikodin jälkeen. Opinnäytetyöprosessi eteni suunnitellusti ja yhteistyö oli tasapuolista. Tapaamiset ensikodin henkilöstön ja asiakkaiden kanssa olivat teoretietoa syventäviä. Opinnäytetyön edetessä ja tutustuttaessa asiakkaisiin tapaamiset perheiden kanssa muuttuivat rennommiksi. Ensipalautteen perusteella esite on onnistunut kielen, informatiivisuuden ja visuaalisuuden suhteen. Esitteen toimivuudesta ei kuitenkaan ehditä saada varmuutta opinnäytetyön tekemisen puitteissa. Tulevaisuudessa ensikoti voi kehittää esitettä asiakkailta saadun palautteen perusteella.		
Asiasanat ensikoti, esite, vanhemmuus, varhainen vuorovaikutus, kiintymyssuhde, vauva, selkokielisyys		

Author (authors)	Degree	Time
Anne Oksman & Taru Salminen	Bachelor of Social Services	Joulukuu 2018
Thesis title		37 pages 1 pages of appendices
Ensikoti - The Journey to Parenthood Brochure for Lahden Ensikoti		
Commissioned by		
Lahden ensikoti ry		
Supervisor		
Virve Remes		
Abstract This study is a functional thesis project, commissioned by Lahden ensikoti (mother and child home). As a result, a brochure for their potential clients was developed. The purpose of the brochure is to provide instructions regarding the practical issues related to the arrival in a mother and child home, what to bring upon arrival, and child and family services in general. Moreover, the aim is to strengthen the interactional relationship between children and their parents in advance. The brochure is targeted at those who are considering a period in a mother and child home, as well as for all the new clients. The brochure can be distributed through the networks of mother and child homes and with the help of different collaborators. The aim was to make the brochure as informative and comprehensive as possible, and in plain language. The clients of mother and child homes mainly consist of families that need support but the homes also welcome people with intellectual disabilities or dyslexia, and immigrants, for whom the clarity of the brochure is particularly important. The brochure, titled "Ensikoti – tie vanhemmuuteen", has been designed together with the staff and clients of Lahden ensikoti. The collaboration was implemented through discussions and planning meetings. From these both we received knowledge based on practical experience. This knowledge formed a theoretical framework for creating the brochure. In this thesis we also discuss issues related to early interaction and parenthood, as we also wanted to emphasise their role in the brochure. This is a functional thesis, which consists of a written part and the brochure itself. It can be modified and used also in other mothers and child homes. In the written part, the central topics of the brochure are clarified: arriving in a mother and child home, what to bring there, everyday life in the home, interaction with the baby, as well as what child and family services can offer after a family leaves the home. The thesis progressed as planned and the workload was divided equally. The meetings with the staff and clients of Lahden ensikoti helped us to deepen our theoretical knowledge. As the work progressed and we got to know the clients better, the meetings became more relaxed. Based on the first feedback, the brochure was successful in terms of language, informativeness, and visuality. However, we could not assess the usability of the brochure within the timeframe of writing this thesis. In the future, Lahden ensikoti can further develop the brochure based on the feedback from its clients.		
Keywords mother and child home, plain language, brochure, interaction, baby, attachment relationship, parenthood		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	ENSIKOTITOIMINTA SUOMESSA.....	7
2.1	Ensikodin asiakasperheet.....	8
2.2	Ensikodin tavoitteet.....	10
2.3	Ensikodin toimintamenetelmät.....	12
2.4	Vanhemmuuden ja vuorovaikutuksen tukeminen ensikodissa.....	14
2.5	Ensikoti tukee vanhemmuutta ja varhaista vuorovaikutusta	15
3	VARHAINEN VUOROVAIKUTUS JA KIINTYMYSSYHDE	16
3.1	Vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteen merkitys.....	17
3.2	Vuorovaikutuksessa tapahtuva itsesäätely	18
3.3	Vauvan ja vanhempien ominaisuudet.....	18
3.4	Vanhempien väliset suhteet.....	19
3.5	Vauva tarvitsee turvallisuutta ja hyvää hoivaa	20
4	OPINNÄYTETYÖ.....	22
4.1	Toimeksiantaja.....	22
4.2	Opinnäytetyön tavoite	24
4.3	Opinnäytetyön tarkoitus	25
4.4	Hyvä tieteellinen käytäntö ja eettisyys	26
5	ENSIKOTI –TIE VANHEMMUUTEEN ESITE	26
5.1	Esitteeseen kohdistuvat odotukset	27
5.2	Ulkoasu.....	29
5.3	Sisältö ja informatiivisuus.....	32
5.4	Suunnittelu ja valmistelu	33
5.5	Työprosessi	33
5.6	Arviointi ja palaute	34
6	POHDINTA.....	34
	LÄHTEET	37

LIITTEET

Liite 1. Ensikoti – tie vanhemmuuteen esite

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö toteutettiin Lahden ensikodin toimeksiannosta. Lahden ensikodilla ei ole käytössä asiakkaille suunnattua esitettä, joten toive esitteeseen tuli ensikodin taholta. Ensikodin henkilöstö, asiakkaat sekä ensikodin yhteistyökumppanit pitivät esitteen saamista tärkeänä asiana. Toiminnallisen opinnäytetyömme tavoitteena oli tehdä esite yhteistyössä ensikodin työyhteisön sekä sen asiakkaiden kanssa. Esitteen tulee olla mahdollisimman tiedottava ja selkeä. Se on suunnattu jaksoa harkitseville perheille sekä jaksolle tuleville perheille. Toiminnallisessa opinnäytetyössä toiminta, eli tuotokseen pyrkivä työn kehittäminen, edellyttää eri vaiheissa mukana olevia eri toimijoita, ja sen lopputuloksena syntyy tuotos (Salonen 2013, 5).

Opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys koostuu aihepiirin kannalta olennaisista asioista. Varhaisen vuorovaikutuksen merkityksen korostamisella pyrimme tuomaan esille vauvan ja vanhempien kiintymyssuhteen tärkeyttä. Tavoitteemme on saada opinnäytetyömme tuloksena päämääriämme vastaava, tilaajan tarpeet täyttävä ja asiakkaille käytännönläheinen esite, joka vastaa lukijoiden kysymyksiin. Olemme tutustuneet ensikotien historiaan, ensikotikuntoutukseen, kiintymyssuhteen muodostumiseen, varhaiseen vuorovaikutukseen, vauvan hoitoon ja ensikodin arkirutiineihin.

Ensikodin tarkoituksena on antaa esite ensikotijaksoa harkitseville asiakkaille heidän tutustumiskäynnillään tai lähettää esite asiakkaalle ensikontaktin tapahtuttua. Esite toimisi päätöksenteon tukena ja siihen saisi kotona rauhassa tutustua. Ensikodissa tällä hetkellä asuville perheille on annettu mahdollisuus esitteen suunnitteluun ja kehittämiseen. Keskustelujen kautta selvitimme heidän näkemyksiään. Näin toimien saadaan esitteestä mahdollisimman asiakaslähtöinen, selkeä, informatiivinen ja vanhemmuutta tukeva. Perheet olivat keskenään erilaisia. He ymmärtävät saman kysymyksen eri tavoin. Keskustelemalla oli mahdollista tehdä asiakkaille tarkentavia lisäkysymyksiä.

Edellä mainittujen asioiden avulla voimme luoda tarkoituksenmukaisen käsityksen toimivasta esitteestä ja vanhemmuudesta. Koska ensikotien asiakkaista suurin osa on naisia, siten naisnäkökulma on vahvana esillä esitettä ke-

hiteltäessä. Ensikodin henkilöstöltä saimme toiveita ja ehdotuksia liittyen esitteen asiasisältöön. Opinnäytetyön kirjallisessa osuudessa tarkastelemme aluksi ensikotien historiaa ja nykyajan ensikotitoimintaa. Tarkastelemme myös perheiden taustoja eli ensikotiin tulon syitä. Pohdimme myös ensikotijakson vaikuttavuutta, työmenetelmiä ja tavoitteita.

Toiminnallisessa opinnäytetyössämme turvauduimme keskusteluun tiedonhankinnassa, koska määrällinen tai laadullinen tutkimus ensikodissa ei ollut mahdollinen asiakasperheiden vaihtelevan ja vähäisen määrän takia. Vilkan (2015, 94) mukaan laadullisen tutkimuksen otanta saa olla pienempi kuin määrällisen tutkimuksen otanta ja kysymykset on laadittu asiasisällöltään laajemmiksi.

2 ENSIKOTITOIMINTA SUOMESSA

Ensi- ja turvakotien liitto on valtakunnallinen lastensuojelujärjestö. Se toimii kahdenkymmenenyhdeksän jäsenyhdistyksen keskusjärjestönä. Ensikotiliiton toiminnan tarkoituksena on olla voittoa tavoittelematon kansalais- ja lastensuojelujärjestö. Sen tavoitteena on perheiden tukeminen. Ensikodit auttavat vanhempia takaamaan lapsille heidän tarvitsema hoivan ja huolenpidon sekä ikätasoisien kasvun. (Sipponen 2018.)

Ensi- ja turvakotien liitolla on monia erilaisia mahdollisuuksia tukea vanhemmuutta ja vuorovaikutustaitoja. Jäsenyhdistyksillä on kuusi ensikotia, jotka ovat erikoistuneet päihdeongelmien hoitoon, yhdeksän ensikotia sekä seitsemäntoista turvakotia eripuolilla Suomea. Osa niistä tarjoaa avopalveluja ja osa tapaamispaikkatoimintaa. Perheet saattavat tarvita tukea esimerkiksi tilanteissa, joissa perheen arki ei lähde sujumaan toivotulla tavalla, vanhemmat uupuvat, lapsi joutuu kokemaan tai näkemään väkivaltaa, tarvitaan tukea isyyden vahvistamisessa, ero tilanteissa, vaikeissa huoltajuus kiistoissa tai perhe saattaa tarvita tukea päihitteettömyyden tukemiseen. (Näin me autamme s.a.) Ensikoteja on Helsingissä, Jyväskylässä, Kokkolassa, Lahdessa, Oulussa, Raahessa, Rovaniemellä, Tampereella ja Turussa (Ensikodit ja vauvaperheiden auttaminen s.a).

Ennen ensikotitoimintaa olivat Suomessa toiminnassa äiti-lapsikodit, joita perustettiin jo 1800-luvun loppupuolella. Ne toimivat työlaitosperiaatteella äitien ja lasten sijoituspaikkoina, joissa toimintaperiaatteet eivät olleet niin kokonaisvaltaisesti kasvatukseen ja vuorovaikutukseen rohkaisevia kuin nykyään ensikodeissa. (Heinänen 1992, 13.) Tarve äiti-lapsikotityöhön lähti aviottomien lasten ja äitien heikosta yhteiskunnallisesta asemasta. Työläisnaisliiton vaatimus vuonna 1905 oli, että olisi perustettava kunnallisia äiti-lapsikoteja sen sijaan, että äidit lapsineen sijoitettiin kunnalliskoteihin. Esitys ei johtanut toimenpiteisiin, mutta puhututti ja vaikutti sitä kautta yleiseen mielipiteeseen. (Heinänen 1992, 11–12.)

Vaikka ensikotien laitosmaisuus on vuosien saatossa vähentynyt ja kehittynyt kodinomaisempaan suuntaan, ovat ensikodit edelleen lastensuojelulaitoksia. Alkuaikoina ensikodeissa korostettiin sairaanhoidollisuutta ja äitien velvollisuutta osallistua kodinhoidollisiin tehtäviin. (Heinänen 1992, 23.)

Ensikotitoiminnan peruspiirteitä ovat olleet itsenäisyys, ylikunnallisuus ja vapaaehtoisten työpanos. Itsenäiset paikallisyhdistykset ylläpitävät ensikoteja, ja liitto toimii taustalla koordinoijana ja tukijana. Ylikunnallisuus toteutuu nykyäänkin, sillä ensikotiin voi hakeutua mistä päin Suomea tahansa. Ylikunnallisuuden mahdollisuus on ollut ja on yhä merkittävä asia perheiden sosiaalisten suhteiden kannalta. Raskauteen voi liittyä moralisointia ja häpeän tunnetta. (Heinänen 1992, 23–24.)

Sipposen (2018) mukaan ensikodit ovat kodinomaisia paikkoja, joissa vanhemmat voivat turvautua ympärivuorokautisesti yksilölliseen, yhteisölliseen ja intensiiviseen tukeen vanhemmuudessaan. Ensi- ja turvakotiliitto tarjoaa avopalveluita lapsiperheille verkostoyhteistyössä ensikodin kanssa.

2.1 Ensikodin asiakasperheet

Asiakasperheet tulevat ensikotiin usein kuntien lastensuojelun lähettäminä ja lastensuojelun kanssa tehtyjen maksusitoumuksien perusteella. Ensikotijaksole lähteminen on asiakkaalle vapaaehtoista, tosin joidenkin perheiden lastensuojelu saattaa edellyttää ensikotijaksoa. Lastensuojelun asiakkuus on al-

kanut, mikäli sosiaalitoimi on ryhtynyt kiireellisiin lastensuojelullisiin toimenpiteisiin tai päätös lastensuojelutarpeen selvittämisestä on tehty. (Sosiaali- ja terveysministeriö s.a.)

Lastensuojelulaissa määritellyt henkilöt, jotka ovat velvoitettuja tekemään lastensuojeluilmoituksen, ovat velvollisia tekemään myös ennakkollisen lastensuojeluilmoituksen salassapitosäännösten estämättä. Ennakollinen lastensuojeluilmoitus on tehtävä, mikäli on perusteltua syytä epäillä lapsen tarvitsevan lastensuojelun tukitoimia välittömästi syntymänsä jälkeen. Lastensuojeluasia pannaan vireille ja lastensuojeluasiakkuus alkaa lapsen syntymän jälkeen. (Lastensuojelulaki 12.2.2010/88.)

Enqvistin (2017, 5) mukaan perheen erityisen tuen tarve on riski vauvan kehitykselle. Monet perheet tarvitsevat tukea arjen haasteisiin ulkopuolisilta ihmisiltä, kuten sukulaisilta, neuvoloista, Internetistä tai vertaistukiryhmistä jossain vaiheessa elämää. Vauvaperheen ongelmat ovat yleensä ohimeneviä ja saadaan hallintaan perheen tukiverkoston avulla. Joskus perheen ongelmat kärjistyvät, jolloin he tarvitsevat erityistä tukea vaikeuksiinsa. Viranomaiset auttavat perhettä, kun vanhempien kyky hoitaa ja vastata lapsen tarpeisiin on olennaisesti heikentynyt. Erilaiset huolenaiheet asettavat haasteita vanhemmuuteen ja tällöin perheelle syntyy erityisen tuen tarvetta.

Yleensä perhe saa tukea läheisiltään, mutta ensikotiin tulevilla perheillä saattaa olla puutteellinen tukiverkosto tai vanhemmilla on suuria haasteita ja vaikeuksia elämässään. Perheen tulevaisuuden uskoa vahvistetaan antamalla turvallisuuden tunnetta ammattilaisten muodostaman tukiverkoston avulla. (Brodén 2006, 276.) Vanhemmat voivat etäännyä vauva-aikana toisistaan, sillä naisen ja miehen tiet vanhemmuuteen kulkevat eri polkuja. Omia kokemuksia ja tunteita vanhemmuudesta voi olla vaikea kuvata puolisolle ja jakaa hänen kanssaan. (Juutilainen & Sarkkinen 2007, 325.) Nykyisin perhekäsitys on monimuotoistunut ja ensikodin asiakkaista osa on maahanmuuttajataustaisia. Nämä seikat saattavat muodostaa haasteen perheen vanhemmuuteen. (Sipponen 2018.)

Käytännössä tämä tarkoittaa, että ensikodin asiakkaana oleva perhe on liian kuormittunut jaksakseen perhe-elämää omin voimin. Äiti voi kärsiä mielenterveysongelmista, päihteiden käytöstä tai nuoruuteen liittyvistä haasteista pärjätäkseen vauvan kanssa kotonaan. Ensikodissa tarjotaan sosiaalista tukea vauvaperhe-elämän aloittamiseen ja oppimiseen. Äidin hyvinvointi edesauttaa vauvan hyvinvointia. Hyvinvointi kattaa yksilön fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen tasapainon positiivisen kokemuksen. Tasapainoinen hyvinvointi koetaan onnellisena tyytyväisyytenä, mutta sen puuttuminen koetaan ahdistuneisuutena, masentuneisuutena tai sairauden tunteena. (Rikalainen 2015.)

Ensikodissa asuvilta vanhemmilta kysyttäessä, miten ensikoti tukee heidän vanhemmuuttaan, vastauksia olivat: ”Lapset ja vanhemmat saavat vapaasti viettää aikaa keskenään, ryhmät, kannustaminen ja saa enemmän omaa aikaa, kun ei tarvitse tehdä ruokaa.” Ensikodin henkilökuntaa pidettiin ammattitoisina sekä osallistuvina ja vanhemmuutta tukevinä kaikilla osa-alueilla. Ensikodin erilaiset toimintaryhmät koettiin voimauttavina.

Ensikotiin lähteminen saattaa olla vaikea päätös tai helpotus perheelle, riippuen asiakkaan omista voimavaroista, ensikotijakson pituudesta, perheen muista lapsista, parisuhteesta tai kulttuurisidonnaisista kysymyksistä. Ensikodin asiakkaina on yleensä koko perhe tai vauva vanhempineen. Perheiden tuentarve vaihtelee muutaman vuorokauden pituisesta unikoulusta pidempi aikaan ensikotijaksoon. (Heinjoki 2005, 83–84.)

2.2 Ensikodin tavoitteet

Vauvaperheiden syrjäytyminen on moniongelmainen vyyhti, koska yhteiskunnalle perheiden syrjäytyminen aiheuttaa taloudellisia kustannuksia. Perheiden vaikeuksien ennaltaehkäisy on myös inhimillisyyss huomio on ottaen tärkeää, koska vaikeuksien kasaantuminen luo pitkän varjon vanhempien ja lasten tulevaisuuden ylle. Erityinen ja varhainen tuki ovat ennaltaehkäiseviä, usein myös puuttuvia tukimuotoja. Lastensuojelun keskusliitto määrittelee lastensuojelun ehkäisevän työn lapsen suojelemiseksi ennen lastensuojelun toimenpiteitä. Ennaltaehkäisevä tuki sijoittuu siis aikaan ennen ongelmien ilmaantumista, ja sitä suunnataan yleisenä tukena koko väestölle, vaikka sen toivotaankin ensi

sijassa tavoittavan nimenomaan riskitilanteessa elävät perheet. Vauvan ensi-kuukaudet ovat haasteita ja mahdollisuuksia täynnä oleva ikäkausi. Vauvan aivot kehittyvät raskausaikana ja syntymän jälkeen, joten vauvatyö perheen hyväksi kannattaa aloittaa jo ennen vauvan syntymää. (Ensikodit ja vauvaperheiden auttaminen s.a. a.)

Vauvatyön päämääränä on vauvan hyvinvoinnin, lapsen ja vanhempien vuorovaikutuksen, vanhemmuuden ja arjen tukeminen. Vanhemmuus rakentuu vauvan kanssa elämisestä ja arkisista vuorovaikutustilanteista. Arkisissa hoitotilanteissa luodaan turvallisuuden, jatkuvuuden ja ilon ilmapiiriä. Näin vauva saa kokemuksen läsnäolevista ja huolehtivista vanhemmista. Ensi- ja turvakotien liitto näkee ensikotityön tärkeimmäksi päämääräksi taata lasten hyvinvointi silloin, kun vanhemmat tarvitsevat tukea vanhemmuuteen tai lastensa kasvattamiseen. (Ensikodit ja vauvaperheiden auttaminen s.a. a.)

Ensikodin tarkoitus on antaa ympärivuorokautista tukea vauvaperheen vanhemmille. Painopisteenä työssä on tukea vanhemmuutta, lapsen hyvää hoitoa sekä vahvistaa vanhempien kykyä selviytyä arjesta. Ensikotiin tullaan, jos vanhempien omat voimat eivät riitä vauvan kanssa arjessa selviytymiseen. Vauvaperhe työntekijän Anne Sipposen mukaan syynä selviämättömyyteen voi olla mm. vauvan hoidossa tarvittavien taitojen puute, sairaus, uupumus, yksinäisyys, parisuhteen ongelmat, mielenterveysongelmat, päihteiden käyttö tai jokin muu akuutti elämäntilanne. Vaativa vauvaperhetyö on pitkäjänteistä, intensiivistä, tavoitteellista ja suunnitelmallista. Se on myös ehkäisevää tai korjaavaa lastensuojelua. (Sipponen 2018.)

Kysyttäessä saako vanhemmat riittävästi tukea ensikodilla, osa vanhemmista oli sitä mieltä, että he saivat riittävästi tukea vanhemmuuteen ensikodilla. Perheet, joiden vauva ei ollut vielä syntynyt, eivät osanneet ottaa kantaa vanhemmuuden tuen riittävyyteen ensikodilla. Perheet toivoivat lisää tukea talouden hoitoon, vauvaperheen arkeen, tukea ongelmatilanteiden omaan ratkaisukykyyn ja lisää omaa aikaa vanhemmille

2.3 Ensikodin toimintamenetelmät

Ensikodilla annetaan haastavassa elämäntilanteessa oleville perheille ympäri-vuorokautista tukea. Ensikodilta saa käytännön ohjausta lastenhoitoon sekä tukea elämänhallintaan liittyvissä asioissa. Oma lähityöntekijä vastaa perheen asioiden hoitamisesta yhteistyössä viranomaisverkoston kanssa sekä auttaa perhettä asioimaan viranomaisten kanssa. Lahden ensikodilla perhe saa kaksi omatyöntekijää tuekseen, jotka vastaavat asiakkaan asioiden hoitamisesta. (Sipponen 2018.)

Ensikotityötä tehdään yhdessä läheis- ja ammatillisten viranomaisverkostojen kanssa. Perheen läheisverkoston muodostaa sukulaiset ja ystävät. Viranomaisverkostoon kuuluu mm neuvola, sosiaalitoimi, terveyshenkilöstö sekä lapsiperheiden avopalvelut. (Kuosmanen 2009, 8.) Perheet, eivät välttämättä aina asu ensikodissa, vaan viettävät yöt omassa kodissaan ja osallistuvat ensikodin päivätoimintaan. Perheet voivat osallistua ensikotitoiminnan ohella muuhunkin yhdistyksen avotoimintaan. (Ensikodit ja vauvaperheiden auttaminen s.a. a.)

Työskentelyllä tuetaan vanhempien omia voimavaroja lapsen tarpeista huolehtimisessa. Ensikotityö saattaa olla kestoaltaan kuukausia. Jakson aikana rakennetaan perheen ja lapsen välistä vuorovaikutusta, taataan vauvalle ikätasoinen hoito ja tarpeiden tyydyttäminen sekä tuetaan vanhempien jaksamista. Ensikodin henkilöstö antaa täydentävää hoitoa vauvalle. Ensikodissa annetaan sitä hoitoa, mitä vauva tarvitsee, mutta vanhemmat eivät kykene vielä lapselleen antamaan. (Sipponen 2018.)

Ensikodilla perheen ja vauvan kanssa tehdään henkilökohtainen hoito- ja kuntoutussuunnitelma, jonka avulla arvioidaan kuntoutumisen etenemistä. Voi olla, etteivät vanhemmat ole ryhmäkuntoisia. He eivät osallistu vanhemmuusryhmiin, vaan heidän jaksamistaan suojellaan. Vanhemmuusryhmässä käsitellään vanhemmuutta, harjoitetaan vanhemmuus- ja isätyöskentelyä, tehdään rooli-, tukiverkosto- ja vanhemmuudenroolikarttoja. (Sipponen 2018.) Ensikodissa voi harjoitella vanhemmuutta koulutettujen ohjaajien avustuksella kodin-omaisessa ympäristössä (Ensikodit ja vauvaperheiden auttaminen s.a. a.) En-

sikodissa eletään hyvää vauvaperhearkea. Ruokailurytmi, vauvan nukkuminen, ulkoilu ja leikkiminen tapahtuu vauvan tahdin mukaan, ei vanhempien. (Sipponen 2018.)

Ensikodissa henkilöstö antaa myös korjaavaa hoitoa vauvalle, esimerkiksi käsitteilyhoitoa jäykälle vauvalle tai huonojen kokemusten korjaamista vauvalle esimerkiksi, jos vauva on saanut liian kuumaa maitoa tuttipullostaan ja kieltäytyy sen takia juomasta. Ensikodissa on mahdollista osallistua erilaisiin vauvaterapioihin. Hieronta ja vauvan motorisen kehityksen kannalta tärkeät vauvan käsitteilyotteet neuvotaan vanhemmille, kuten myös kokonaisvaltaista vauvan hoitoa. (Sipponen 2018.)

Ensikodin menetelmiä tukea vanhemmuutta voidaan tarjota yhdistyksen sisältä esimerkiksi avokriisityö, johon osallistuu vanhemmat ensin yksin, ja jatkossa yhdessä. Kyseessä on yksilö- ja pariterapiamuodot, joita ensikoti tarjoaa. Ensikodin on mahdollisuus tarjota ostopalveluita vanhemmille tai lapsille. Palveluita voivat olla äiti-lapsijooga, muskari, voimaannuttava valokuvaus tai leikkiryhmät. Pyrkimyksenä on ryhmätyöskentely perheiden kanssa, mutta haasteena ostopalvelutoiminnalle on asiakkaiden haluttomuus sitoutua pitkäjänteisesti toimintaan. (Sipponen 2018.)

Vauvaperhetyötä on monen muotoista, jota voi suunnata ja suunnitella erilaisen perheiden erilaisiin tilanteisiin. Vauvaperhetyötä, voidaan antaa perhepalveluna, ennaltaehkäisevänä lastensuojeluna, perhetyönä, avohuollon perhetyönä, tai ammatillisessa laitoksessa perhekuntoutuksena. Vauvaperhetyössä on kaksi tärkeää tekijää, jotka tasapainoisesti suhteutettuna toisiinsa ovat kontrolli ja arvostaminen. Vauvaperhetyössä tärkeää on vauvan kiintymyssuhteen luominen ja suhteen ylläpito vanhempaan. Vauvaperhetyössä on olennaista saada luotua lapselle ainakin yksi pysyvä, turvallinen ja tarpeita kuuleva ja niihin vastaava suhde. (Kuosmanen 2017, 13.)

Lahden ensi- ja turvakodin vauvaperhetyö on muodoltaan perhekuntoutusta tukea tarvitseville perheille. Lahden ensikodilla on mahdollisuus lapsiterapiaan, esimerkiksi hieronta on vauvan motorisen kehityksen kannalta tärkeää. Vanhemmille opetetaan puhumalla, samanaikaisesti mallintaen oikeita vauvan

käsittelyotteita. Lahden ensikodissa tehdään vauvojen kanssa myös vuorovai-
kutustyöskentelyä. Vanhemmille opetetaan kokonaisvaltaista vauvojen hoitoa.
Vanhemmille mallinnetaan vauvojen oikeaoppista käsittelyä sanallisesti ja te-
kemällä vauvanhoidollisia toimenpiteitä vanhempien puolesta. (Sipponen
2018.)

2.4 Vanhemmuuden ja vuorovaikutuksen tukeminen ensikodissa

Vanhemmat haluavat olla riittävän hyviä vanhempia lapsilleen, mutta elä-
mässä voi kuitenkin tulla eteen haasteita ja yllättäviä tilanteita, jolloin turvalli-
sen kiintymyssuhteen luominen ei onnistu syystä tai toisesta. Haastavissa elä-
mäntilanteissa vauvan tarpeiden ymmärtäminen ja niihin vastaaminen voi
muodostua liian isoksi haasteeksi. Tällöin vauvan tarpeiden huomaaminen ja
riittävä huolenpito saattavat vaarantua. Vanhemmuus saattaa kuitenkin olla
haastavaa kenelle tahansa tuoreelle vanhemmalle. (Kokko 2016.)

Pystyäksemme käsittämään paremmin äitiyden ja vanhemmuuden haasteita
tutustuimme aiheeseen kirjallisuuden kautta. Irene Naakka (2018) kertoo kir-
jassaan Hullu kuin äidiksi tullut tunteitaan äitiydestä. Hän pohtii muun muassa
täydellisen äidin myyttiä. Naakan mukaan (2018, 125) ihmisten kuva täydelli-
sestä äidistä on erilainen. Usein kaikki menee niin kuin oletetaan ja useimmi-
ten täydellinen äiti on onnellinen. Kuitenkin olettamukset täydellisyydestä va-
hingoittavat tavallisia äitejä enemmän kuin osataan ajatella. Hän kertoo kirjas-
saan myös Time-lehden tekemän tutkimuksen ja lokakuussa 2017 julkaise-
masta artikkelista, jonka mukaan puolet äideistä kokee synnytyksen jälkeen
katumusta, syyllisyyttä, vihaa ja häpeää. Tutkimuksen mukaan 70 prosenttia
koki paineita tehdä asiat tietyllä tavalla ja yli puolet vastanneista koki luonnolli-
sen synnytyksen arvostuksen tärkeäksi. Myös imetys koettiin odottamattoman
haasteelliseksi. Tutkimuksen kyselyyn vastanneiden äitien mukaan suuri osa
kertoi, että paineita täydellisen äidin myyttiin tuo toiset äidit, lääkärit sekä yh-
teiskunta.

Vanhemmuudessa voi olla paljon haasteita, jotka voivat johtua joko perheen
tai yksilön omista ongelmista tai kriisitilanteista. Vanhemmuus voi olla myös
muutoin hukassa ilman erillistä syytä. Ensikodin tekemä työ on tärkeää van-
hemmuuden tukemisessa, ja on hyvä, että tarvittaessa tukea on satavilla.

2.5 Ensikoti tukee vanhemmuutta ja varhaista vuorovaikutusta

Perheiden erilaiset tarpeet ja elämäntilanteet määrittelevät sen millainen tukimuoto oli heille paras. Vauvaperheille on tarjolla ensikoti- ja Baby Blues -työtä, vapaaehtois doulia, Unichat, vertaistukiryhmiä sekä erilaisia päiväryhmiä. Tukimuotoja on monia erilaisia. (Ensikodit ja vauvaperheiden auttaminen s.a. a.) Lisäksi on vielä päihdeongelmallisille suunnattu Pidä kiinni® -hoitojärjestelmä (Kokko 2016).

Ensikodissa tuetaan monipuolisesti vanhemmuutta, vauvan ja vanhempien välistä vuorovaikutusta, sekä opetellaan arkielämästä ja vauvanhoidosta selviytymistä. Toiminnalla tuetaan vanhemman ja vauvan vuorovaikutusta, sekä opetellaan yhdessä arkielämän askareista ja vauvan hoidosta selviytymistä. (Ensikodit ja vauvaperheiden auttaminen s.a. b.)

Baby Blues -toiminta tukee vanhempien jaksamista. Toiminta on tarkoitettu perheille, joissa on jaksamattomuutta, synnytyksen jälkeistä masennusta tai unirytmien löytämiseen tarvitaan tukea. Se on suunnattu perheille, jotka kaipaavat tukea odotukseen ja synnytykseen ja hyötyvät keskustelu- tai ryhmämuotoisesta toiminnasta. (Ensikodit ja vauvaperheiden auttaminen s.a. c.)

Vapaaehtoiset doulat ovat synnytystukihenkilöitä, jotka ovat perheen tukena odotusaikana sekä synnytyksessä. Doula toimii perheen ehdoilla, perheen tarpeiden mukaan, olemalla tarvittaessa läsnä ja kuuntelemalla. Toiminta on tarkoitettu perheille, joissa synnyttäjällä on alle 18 vuotias tai turvapaikanhakija, perheellä on vaikea taloudellinen tilanne, perheessä on vakava mielenterveys- tai päihdeongelma tai jokin muu erityinen syy. (Ensikodit ja vauvaperheiden auttaminen s.a. d.)

Unichat on ryhmächat, jossa voi saada vertaistukea keskustelemalla muiden kanssa esimerkiksi vauvan unirytmistä, valvotuista öistä tai unenpuutteesta. Ryhmän kautta voi kysyä neuvoa myös unineuvonnan ammattilaiselta, joilla on vankka kokemus vauvaperheiden unineuvonnasta. (Ensikodit ja vauvaperheiden auttaminen s.a. e.)

Vertaistukiryhmä auttaa äitejä synnytyksen jälkeisessä masennuksessa. Se antaa äideille keinoja selviytyä ja tuo uusia näkökulmia. Vertaistuki tarjoaa keskusteluapua muiden samassa tilanteessa olevien kanssa. Siinä jaetaan kokemuksia, kuunnellaan, annetaan tukea ja ymmärretään toisia. (Ensikodit ja vauvaperheiden auttaminen s.a. f.)

Päiväryhmä on tarkoitettu alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmille ja lapsille, sekä vauvaa odottaville perheille. Se on suunnattu perheille, joissa vanhempi kärsii mielenterveysongelmista tai perheessä on muutoin kaoottinen tilanne. (Ensikodit ja vauvaperheiden auttaminen s.a. g.)

Päihdeongelmallisille äitejä ja vauvaperheitä varten on Pidä kiinni® -hoitojärjestelmä. Sen lähtökohtana on taata vauvan terve kehitys ja huomioida vauvan tarpeet. Se on suunnattu päihdeongelmista kärsiville vanhemmille tukemaan varhaista vuorovaikutusta vauvan ja vanhemman välillä. Tarkoituksena on, että vanhempi ymmärtää vanhemmuuden roolin ja oppii ymmärtämään vauvan tarpeet. Samalla hoitojärjestelmässä tuetaan vanhemmuutta, varhaista vuorovaikutusta sekä päihteettömyyttä. Toiminta auttaa vanhempaa pohtimaan omaa rooliaan vanhempana sekä päihteiden vaikutusta vauvan elämään. (Kokko 2016.)

3 VARHAINEN VUOROVAIKUTUS JA KIINTYMYSSYHDE

Vauvan ja äidin välinen varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhde alkaa jo raskausaikana. Kiintymyssuhteen tulee olla turvallinen ja pysyvä. Vauvan ja vanhempien välisellä vuorovaikutuksella on vaikutusta yksilön myöhemmille ihmissuhteille ja kehitykselle. (Kokko 2016.) Kiintymyssuhde muodostuu vuorovaikutus tilanteista ja tapahtumista kuten esimerkiksi nälän tunne, ja sen ilmaiseminen, jolloin äiti vastaa lapsen tarpeeseen. Jos lapsen tarpeisiin vastaaminen on johdonmukaista, tulee lapselle tunne, että häntä rakastetaan. Vastasyntynyt vauva haluaa pysytellä lähellä hoivaajaa, koska hän on täysin riippuvainen hoivaajastaan. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 23–24.)

Vauva ilmaisee omaa vuorovaikutustaan syntymästään lähtien äänтелеillä, ilmeillä, liikehtimällä sekä katsellaan. Vuorovaikutukseen vaikuttavat kuitenkin

kin esimerkiksi molempien sen hetkiset taidot ja valmiudet sekä temperamentti. Lapsen reaktiot ja omat luonteenpiirteet vaikuttavat siihen, miten vanhempi käyttäytyy lapsen kanssa. Vanhemman kanssa toimiminen on vuorovaikutuksen yhteissäätelystä. Se on vauvan kehitystä tukevaa vuorovaikutusta, jolla on myönteinen vaikutus lapsen kehitykselle. Yhteissäätelyllä tarkoitetaan vanhemman sekä vauvan välistä vuorovaikutusta, jossa molemmat ovat aktiivisia toimijoita. Vanhemmat ovat vastuussa vuorovaikutuksen säätelystä ja heidän tulee pyrkiä muokkaamaan omaa toimintaansa lapsen tarpeiden mukaan. Vanhemman toimintaan vaikuttavat myös vauvan vireystila, käyttäytymisen ja ilmaisu, jonka mukaan vanhempi säätelee omaa vuorovaikutustaan. Yhteissäätelystä ja vuorovaikutuksen laatuun vaikuttavat vanhemman aktiivisuus, herkkyys ja oikea-aikainen toiminta. Vuorovaikutuksen tulee olla vastavuoroista. (Isosävi & Lundén 2013, 371.)

3.1 Vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteen merkitys

Vanhemman aito läsnä oleminen ja riittävän hyvä vanhemmuus takaavat vauvalle turvallisen ja hyvän kehityksen (Kokko 2016). Vanhempien tehtävä on turvata lapsen sosiaalinen ja psyykkinen kehitys sekä huolehtia lapsen tarpeista. Lapsen tulee pystyä luottamaan hoivaajaan sekä siihen, että hoivaaja on tarvittaessa läsnä. Näin ollen lapsi tuntee olonsa turvalliseksi, eikä hänen tarvitse kantaa huolta omasta turvallisuudestaan. Olonsa turvalliseksi tunteva lapsi tutkii aktiivisesti ympäristöään ja sen sijaan turvattomaksi olonsa tunteva lapsi muuttuu passiivisemmaksi, sillä hänen voimavaransa suuntautuvat vaarojen välttämiseen ja oman turvallisuuden takaamiseen. Hoivaajan jatkuva ja toistuva saatavilla oleminen luo lapselle turvallisuuden tunteen. Mikäli hoivaaja pystyy sensitiivisesti vastaamaan lapsen tarpeisiin, syntyy syiden ja seurausten ketju. Lapsi ”kitisee”, jolloin hoivaaja vastaa lapsen tarpeeseen. Tämän toistuessa tarpeeksi usein jää siitä lapselle muistijälki. Lapsen osuus vuorovaikutuksessa on tärkeää kehityksen kannalta. Lapsella on tarve olla aktiivinen vaikuttaja ja saada vastakaikua vuorovaikutukselleen. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 23–27.)

Lapselle on tärkeää, että päivää rytmittävät samanlaiset toistuvat hoitorutiinit sekä se, että hoivaaja on aidosti läsnä. Aidossa vuorovaikutuksessa hoivaaja pystyy vastaamaan lapsen tarpeisiin oikea-aikaisesti ja viipymättä. Lapsi ja

vanhempi juttelee, hellittelee ja koskettelee. Näin lapsi tuntee olevansa arvokas ja rakastettu. Kaikella tällä on merkitystä lapsen hyvälle sosiaaliselle kehitykselle. Hyvä varhainen vuorovaikutus ensimmäisen ikävuoden aikana luo perustan lapsen itsesäätelytaidoille, joka on tärkein sosiaalinen taito. Kaikilla terveillä lapsilla aivotoiminnot kehittyvät samantapaisesti. Nopein kehitysvaihe alkaa jo kohdussa ja kehitys jatkuu kolmeen ikävuoteen asti. Tällä ajanjaksolla kehittyy yksilöllinen stressinsäätely mekanismi. (Juusola 2017, 36–38.) Hyvällä varhaisella vuorovaikutuksella on suuri merkitys lapsen kehitykselle sekä tulevaisuudessa lapsen hyvinvoinnille. Sen merkitykseen lapsen hoivaamisessa tule kiinnittää huomiota heti syntymästä alkaen.

3.2 Vuorovaikutuksessa tapahtuva itsesäätely

Vanhemman ja lapsen varhaisella vuorovaikutussuhteilla ja siinä tapahtuvalla itsesäätelyllä on suuri merkitys lapsen kehitykseen kuten esimerkiksi käyttäytymiseen ja motoriikkaan. Vanhemman herkkyyys ja kyky vastata lapsen tarpeisiin ja tunteisiin oikea-aikaisesti tukee lapsen tunnesäätelyn myönteistä kehitystä. Vauvaiässä kehittyvät aivojen hermoradat ja niiden väliset yhteydet, jonka takia juuri tuolloin yhteissäätely vanhemman ja vauvan välillä on erittäin tärkeää. Vanhemmat auttavat vauvaa itsesäätelyssä, kuten vireystilan ja tunteiden säätelyssä, kehittää se vauvan omaa itsesäätelytaitoa. Vanhemmalla on enemmän vastuuta onnistuneen ja luotettavan vuorovaikutuksen luomisessa, vaikka molemmat ovat aktiivisia osallistujia. Suuri merkitys vuorovaikutuksen onnistumiselle on sillä, kuinka vauvan ja vanhemman ominaisuudet sopivat yhteen. Mikäli vanhemmalta puuttuu herkkyyys huomioida lapsen tarpeita tai lapsella on ongelmia itsesäätelyssä, voi se tuoda haasteita lapsen kehitykselle. (Isosävi & Lundén 2013, 377–380.)

3.3 Vauvan ja vanhempien ominaisuudet

Vauvat omaavat jo syntyessään erilaisia temperamentin perusolottuvuuksia. Temperamentin eri ulottuvuudet vaikuttavat siihen, kuinka vauva kykenee itsesäätelyyn vuorovaikutustilanteissa. Vauvan omat ominaisuudet vaikuttavat siihen kuinka paljon vauva tarvitsee vanhemman apua vuorovaikutus tilanteiden säätelyyn ja millaiset säätelyn keinot toimivat juuri kyseisellä yksilöllä. (Isosävi & Lundén 2013, 375.)

Usein on niin, että äiti on lapselle ensisijainen kiintymyskohde ja isä on lapsen tukena jännittävässä ja haasteellisissa tilanteissa. Ihan pienen lapsen kyky ylläpitää useampia kiintymyssuhteita on rajallinen. Lapsen edunmukaista on, jos hänellä on turvallinen ja hyvä kiintymyssuhde molempaan vanhempaan. Mikäli lapselta puuttuu nämä molemmat turvalliset kiintymyssuhteet, voi myöhemmin elämässä muodostua ongelmia siitä johtuen. ”Kaksoisturvottomilla lapsilla” on todettu tutkimuksen mukaan muita lapsia enemmän käytösongelmia reilun kuuden vuoden ikäisinä. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 29.)

Äitiyden olemus on paljon helpompi käsitteenä kuin isyys. Äitiys on biologinen suhde, kun taas isyys on enemmän yhteiskunnallisiin arvoihin ja näkemyksiin sekä kulttuurin sidoksissa oleva suhde. Lapselle on tärkeää saada kokea olevansa niin naisen kuin miehenkin rakkauden kohteena. Se tukee lapsen sukupuoli-identiteetin ja itsetunnon kehittymistä sekä antaa hyvän pohjan lapsen oman feminiinisyiden ja maskuliinisuuden kehittymiselle. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 30.) Kiintymyssuhde äitiin vaikuttaa vahvemmin lapsen persoonallisuuden keskittymiskykyyn sekä joustavuuteen, kun taas kiintymyssuhde isään vaikuttaa osaamiseen, sosiaalisiin taitoihin ja vertaissuhteisiin (Juusola 2017).

3.4 Vanhempien väliset suhteet

Lapsella on kolme suhdetta, jotka ovat suhde äitiin, isään ja vanhempien parisuhteeseen. Tämän takia vanhempien suhteen laadulla on merkitystä lapsen kehitykselle. Jatkuvat riidat, väkivallanuhka ja ristiriidat luovat lapselle epävakaa ja turvattoman ympäristön ja se saattaa aiheuttaa riskin terveen kehityksen häiriintymiselle. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 30.) Tämä triadisen vuorovaikutussuhteen kautta tapahtuu lapsen emotionaalinen ja sosiaalinen kehitys. Vanhempien parisuhteen toimivuus ja kyky toimia yhdessä vanhempina vaikuttaa vauvan kykyyn käsitellä tunnekokemuksia. Lapsen syntymän jälkeen vanhemmat joutuvat luopumaan vahvasta parisuhdekeskeisestä suhteesta vanhemmuuteen, kuitenkin niin, että se ei sulje pois parisuhdetta.

Usein on niin, että äidit suuntautuvat isiä nopeammin vanhemmuuteen ja se saattaa vaikuttaa perheen sisäisiin suhteisiin ja tasapainoon. Tällöin perheeltä

vaaditaan joustavuutta, jotta muutokset perheessä eivät estäisi perheen toimivuutta. Onnistuessaan perhe toimii kolmenkeskisenä vuorovaikutusyksikkönä. (Korja & Lindblom 2013, 366–367.)

Riskiryhmille tehdyissä tutkimuksissa on todettu, että psyykkisistä oireista ja tunne-elämässään epätasapainossa olevilla vanhemmilla voi olla suuria vaikeuksia vauvan negatiivisten tunteiden, stressin ja hädän säätelyssä. Kuitenkin juuri näiden tarpeiden säätelyllä on todettu olevan paljon merkitystä vauvan kehityksen kannalta. Mikäli vanhempi ei kykene säätelemään ja suojaamaan vauvaa ylikuormittumiselta, voi se hankaloittaa tunne-elämän ja sen säätelyn tasapainoista kehittymistä. Siitä voi olla seurauksena myös negatiivisia odotuksia ja vuorovaikutustilanteita sekä vaikeus rauhoittaa lasta. Hyvän yhteissäätelyn edellytyksenä on vanhemman kyky reflektoida ja mentalisoida itsessään herääviä tunteita. (Isosävi & Lundén 2013, 375–376.)

Lapsen luottamus vanhempiin on lapsen kehitykselle tärkeää ja se luo pohjan koko lapsen kehitykselle. Perheen dynamiikka voi muuttua eri elämäntilanteiden ja tapahtumien myötä, mutta lapsen kehityksen kannalta on olennaista, että kantavat rakenteet ovat rakentuneet arvostuksesta. Perhedynamiikka koostuu perheen ilmapiiristä, läheisyydestä, arvostuksesta sekä vastuun ja vallan jakamisesta. (Juusola 2017, 110.)

3.5 Vauva tarvitsee turvallisuutta ja hyvää hoivaa

Vanhempien tai hoitajan tulee huolehtia lapsen turvallisuudesta ja riittävästä hyvästä hoivasta. Niitä ovat muun muassa ympäristö, fyysinen hyvinvointi, henkinen hyvinvointi sekä seksuaalinen koskemattomuus. Ensikodit pyrkivät auttamaan vanhempia huomioimaan lapsen tarpeet. Ensi- ja turvakotien liito on tehnyt vauvan turvakortin, jossa mielestämme kuvataan hyvin näitä tarpeita. Vauvan turvakortti kertoo mitä asioita vanhemman tai hoivaajaan tulee ottaa huomioon lapsen kanssa oltaessa. Vauvan turvakortin avulla voidaan vanhempien kanssa keskustella lapsen tarpeista ja turvallisuudesta. Se on tarkoitettu myös työvälineeksi ammattilaisille. Se voi toimia puheeksi oton välineenä ja sen avulla voidaan tuoda vauvan tarpeet hoivaajalle näkyväksi. Alla oleva teksti on lainattu suoraan Vauvan turvakortista. (Vauvan turvakortti.)

VAUVA TARVITSEE TURVALLISUUTTA JA HYVÄÄ HOIVAA
 johon kuuluu, että vanhempi tai hoitaja:
 TURVALLINEN HOIVA JA YMPÄRISTÖ

- huolehtii siitä, että koti on vauvalle turvallinen
- liikkuu vauvan kanssa turvallisissa paikoissa
- on päihteetön
- ottaa vauvan huomioon riitatilanteissa ja suojaa häntä väkivaltakokemuksilta
- antaa vauvan hoitoon vain tutuille/turvallisille hoitajille, jotka tarjoavat hoivaa ja huolenpitoa

HENKINEN HYVINVOINTI

- hoitaa vauvaa hellästi ja iän mukaisesti
- juttelee vauvalle ja sanoittaa ympärillä tapahtuvaa
- on aidosti kiinnostunut vauvasta ja vastaa vauvan aloitteisiin
- auttaa vauvaa tunteiden sietämisessä esim. lohduttaa vauvaa
- pitää vauvaa sylissä
- on katsekontaktissa vauvan kanssa
- ymmärtää vauvan rajoja ja ”yksityisyyttä”
- iloitsee vauvan kanssa olemisesta
- hyväksyy vauvan omana persoonanaan
- erottaa vauvan tunteet omista tunteistaan
- auttaa vauvaa tunteiden säätelyssä, jotta vauvalle syntyy turvallinen olo ja myönteinen kokemus itsestään
- sallii sen, että vauva on tarvitseva ja tuntee erilaisia tunteita
- ymmärtää vauvan näkökulman jakaessaan tietoja vauvasta sosiaalisessa mediassa

FYYSINEN HYVINVOINTI

- koskettaa vauvaa lempeästi ja pitää sylissä niin, että vauvalla on mukava ja turvallinen olo
- antaa vauvalle säännöllisesti sopivaa ruokaa, huolehtii riittävästä unesta ja oikeanlaisista vaatteista
- huolehtii vauvan hygieniasta ja terveydestä
- antaa vauvan harjoitella fyysisiä taitoja ja tukee siinä
- vie vauvan lääkäriin, kun vauva on sairas

SEKSUAALINEN KOSKEMATTOMUUS

- suojelee vauvaa seksuaalisesti virittyneiltä tilanteilta ja ihmisiltä
- kunnioittaa vauvan seksuaalista koskemattomuutta

Edellä mainitut asiat ovat lapsen kehitykselle tärkeitä. Ensikodissa vanhemmat, yhdessä henkilöstön kanssa, harjoittelevat vauvan hoivaan, huolenpitoon ja turvallisuuteen liittyviä asioita. Heille kerrotaan myös varhaisen vuorovaikutuksen merkityksestä lapsen kehitykselle.

4 OPINNÄYTETYÖ

Aloitimme opinnäytetyömme suunnittelun keväällä 2018 ja tarkoituksemme on saada työ päätökseen marraskuun 2018 lopussa. Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Lahden ensikoti. Opinnäytetyön aihe valikoitui toisen opinnäytetyön tekijän silloisen työpaikan tarpeiden mukaan. Tämän myötä oli lähtökohtaisesti antoisaa työstää opinnäytetyötä, sekä sen myötä syntyvää esitettä. Meillä oli kosketuspintaa työn kautta, niin toimeksiantajaan, kun heidän asiakasryhmäänsä. Tätä kautta saimme lisäarvoa työhömmme myös omien havaintojemme kautta. Koko työhön kuului siis kaksi erillistä, mutta toisiinsa nivoutunutta prosessia, opinnäytetyö sekä esitteen tekeminen.

4.1 Toimeksiantaja

Lahden ensikoti sijaitsee Lahden Launeen kaupunginosassa. Lahden ensikoti aloitti toimintansa nykyisessä paikassa 1950-luvulla. Lahden ensikoti on Ensi- ja turvakotien liiton alainen kodinomainen yksikkö, jossa on yhdeksän asiakas-huonetta. Osa huoneista on perhehuoneita, joihin mahtuu isä tai pikkusisaruk-sia äidin mukaan. Osa ensikodin tiloista on yhteiskäytössä. Näitä tiloja ovat ruokasali, kaksi olohuonetta, kaksi keittiötä vanhemmille vauvan hoitotarvik-keiden huoltamista varten, vauvojen yövytystilat, vaatteiden pesuhuone ja huoneet, joissa vanhemmuusryhmät kokoontuvat. (Sipponen 2018.)

Perhe voi tulla ensikodille ennen vauvan syntymää tai lapsen synnyttyä. Yh-teyden ensikotiin saa neuvolan, äitiyspoliklinikan, sosiaalitoimen kautta tai sit-ten ottamalla itse yhteyttä ensikotiin. Sosiaalitoimi päättää sijoittamisesta ja myöntää maksusitoumuksen ensikotijaksolle. Ensikotityö on ennaltaehkäise-vää lastensuojelutyötä ja/tai tukevampaa lastensuojelutyötä, jonka tavoitteena on turvata kasvavalle lapselle hänen ikätasonsa ja tarpeidensa mukainen hoito ja huolenpito. Lahden ensikodissa perheen tukena on moniammatillinen henkilökunta. Vauvaperhetyöntekijät ovat koulutukseltaan sosionomeja, ter-veyden- tai sairaanhoitajia. Ensikodilla on myös keittäjä ja laitoshuoltaja. Lah-den ensikodin toiminta jaetaan neljään osa- alueeseen: vauvaperhe-, perhe-, lähisuhdeväkivalta- ja kriisityöhön. (Sipponen 2018.)

Lahden Ensikodissa tuetaan konkreettisin toimenpitein lapsen ja vanhempien välistä vuorovaikutusta. Yhteistyössä vanhempien kanssa ensikodin henkilöstö tekee havaintoja vauvan kehityksestä ja tukee vauvan kehittymistä. Vauvan ja vanhempien vuorovaikutusta voidaan havainnoida videointimenetelmällä ja antaa rakentavaa palautetta vanhemmille. Vauvalle voidaan tarjota korjaavia ja korvaavia hoitokokemuksia ensikodin henkilöstön avustuksella. Vanhempia autetaan tunnistamaan kiintymyssuhteiden häiriötekijöitä ja tehdä korjaava vauvanhoitotyötä. Keskeinen tuki äideille on varhaisen vuorovaikutussuhteen luomiseen vauvan kanssa ja ehkäisten näin vuorovaikutushäiriöiden kehittyminen. Lahdessa niin kuin muissakin ensikodeissa tuetaan ja opetetaan perheitä vauvan hoidossa ja kokonaisvaltaisessa elämänhallinnassa. (Sipponen 2018.)

Lahden ensikodilla tuetaan asiakkaan omien voimavarojen löytymistä ja perheen arkielämänhallintaa. Ensikodilla on säännöllinen päivärytmi. Päivisin toimii päiväryhmät, joihin vanhemmat osallistuvat. Ensikodilla on mahdollisuus perhekohtaiseen työskentelyyn, yhteisölliseen toimintaan, yksilö- ja paritapaamisiin, mutta myös räätälöity perhekohtainen tuki on mahdollista. Ensikodissa olleille perheille suunnitellaan perhekohtaisesti jatko perhetyöhön ensikotijakson jälkeiseen elämään. (Sipponen 2018.)

Lahdessa ensikotiyhdistykset tarjoavat ensikotien lisäksi myös muita vauvaperheitä tukevia avopalveluita, kuten Baby Blues -toimintaa synnytyksen jälkeisestä masennuksesta toipumiseen, päiväryhmätoimintaa sekä Doula -toimintaa, joka tarjoaa perheille tukihenkilöitä odotusaikaan ja vauvan syntymään. (Sipponen 2018.)

Jäsenyhdistykset tarjoavat tukea vauvaperheille, joilla on haasteita perheen arjessa selviytymisessä. Arkea saattavat haastaa esimerkiksi päihteiden liika- käyttö, vanhempien nuori ikä, mielenterveysongelmat tai haasteet vanhemmuuden taidoissa, jotka voivat liittyä vanhemman omaan traumaattiseen taustaan, oppimisvaikeuksiin tai kulttuurisiin ristiriitaisuuksiin. Yhteistä yhdistysten tuottamille palveluille on se, että ne pyrkivät tukemaan perheitä tilanteissa, joissa vauvan terve kasvu ja kehitys ovat vaarantuneet tai on olemassa riski, että ne vaarantuisivat, mikäli perhe jäisi ilman tukea. (Lahden ensi- ja turvakotiry 2018.)

Lahden ensikodissa on laadittu säännöt kaikkien perheiden viihtyvyyden takaamiseksi. Ensikoti on päihteetön, joten ensikotiin ei saa viedä eikä siellä saa nauttia päihteitä. Ensikodilla vanhemmat eivät saa olla päihteiden vaikutuksen alaisina. Tupakointi on sallittu ulkona vain tupakointialueella. Vanhemmat pitävät yhteisvastuullisesti tupakointialueen siistinä. Ensikoti rauhoittuu kello 23.00, joten metelöimistä ja ääntä aiheuttavaa toimintaa on mahdollisuuksien mukaan vältettävä. Sipposen (2018) mukaan vanhempien on ilmoitettava aina, kun lähtevät ensikodin ulkopuolelle. Yleensä perheillä on vapaat oikeudet liikkuu, mutta joskus perheitä rajoitetaan, muun muassa niin, että vanhemmat eivät voi lähteä lapsen kanssa ensikodilta. Myös ensikodille paluu aika on hyvä ilmoittaa lähdetessä, samoin päämäärä ja se minne perhe on menossa. Vanhemmilla on ensisijainen hoitovastuu vauvasta. Ohjaajat ottavat lapsen sovitusti hoitoon vanhempien menon tai levon ajaksi. Ensikodilla on lapsen yövytysmahdollisuus. Vauva nukkuu yönsä ohjaajan valvonnassa, jotta vanhemmat saavat riittävän yön. Vanhemmat saavat ohjausta lapsenhoitoon ja siivoukseen ensikodin henkilökunnalta. Vanhempien kanssa siivotaan ja vaihdetaan lakanat kerran viikossa. Vanhemmat pesevät itse omat sekä vauvan pyykit. (Sipponen 2018.)

4.2 Opinnäytetyön tavoite

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on käytännön toiminnan opastaminen, ohjeistaminen tai järjestäminen. Opinnäytetyö voi olla ohje, ohjeistus, opastus, perehdyttämisopas tai turvallisuusohjeet. (Vilkka & Airaksinen 2003, 9.)

Ensikodin toiveena oli selkokielineen esite. Selkokielen ei tarvitse olla yksinkertaista ja köyhtynyttä kieltä, vaan elävää, värikästä ilmaisua. Kuvien käyttö esitteessä on hyvin tärkeää henkilöille, jotka tarvitsevat useita toistoja oppiakseen käsitteitä ja sanastoa (Heister Trygg 2010, 58). Konkreettinen mallintaminen valokuvien avulla on käytännöllinen keino auttaa hahmottamaan ja muistamaan asioita, jos lukeminen ja kirjoittaminen on haasteellista. Havainnolliset ja käytännönläheiset menetelmät ovat toimivampia ohjaamisen välineitä silloin, kun teoreettisen tiedon ymmärtäminen on haastavaa, esimerkiksi oppimisvaikeuksien tai kehitysvamman takia. (Vehmanen & Vesa 2012, 21–22.)

Opinnäytetyönä toteutimme esitteen Lahden ensikodille. Esitettä on tarkoitus antaa perheelle informaatioksi ennen ensikotijaksolle tuloa tai ensikodin yhteistyökumppaneille. Esitteen avulla perheet saavat tietoa ensikodin toiminnasta ja tavoitellaan luottamuksen lisäämistä ensikotijaksoa kohtaan. Esitteen toivotaan myös tukevan haasteellisessa elämäntilanteessa olevien perheiden päätöstä siirtyä ensikotiin. Esitteestä toivotaan olevan hyötyä perheen ja ensikodin alkavalle yhteistyölle. Lahden ensikodilla ei ollut käytössä esitettä heidän toiminnastaan, joten tarve esitteelle oli ajankohtainen. Esitteen sisältö tehtiin mahdollisimman selkeäksi ja helppolukuiseksi. Koemme, että esitteestä hyötyy kohderyhmän lisäksi myös muut pikkulapsiperheet. Varhaisen vuorovaikutuksen merkityksen korostaminen on tärkeää.

4.3 Opinnäytetyön tarkoitus

Tarkoituksena oli tuottaa esite, jota käytettäisiin päätöksenteon apuna ja tukena, kun ensikotijakso perheelle on ajankohtaista. Odottavan äidin on hyvä ennakoida tulevaa elämäntilannetta. Esimerkiksi neuvolan terveydenhoitajat, sosiaalityöntekijät ja muut lapsiperhepalveluiden työntekijät voisivat esitteen avulla kertoa asiakkaille ensikotijakson mahdollisuudesta. On myös hyvä, että omaisilla on hyvissä ajoin tieto ensikotipalveluista. Esiteessä oleva tieto saattaa helpottaa perhettä ja heidän omaisiaan siirtymäprosessissa uuteen ympäristöön.

Esitteen tarkoituksena on auttaa vanhempia päätöksenteossa ensikotijakson tarpeellisuudesta. Esitteen sisällössä korostuu selkeys ja selkokieliisyys. Ensikodin toiveena oli arkilähtöinen, helppolukuinen ja visuaalisesti lämminhenkinen esite. Esitteen pääpaino on asioissa, joita perheen tulee tietää ennen jaksolle tuleamista, ensikodin tarjoamista tukitoimista, mukaan otettavista tavaroista, ensikodin tiloista, käyttäytymissäännöistä ja yhteystiedot. Esitteessä korostetaan vanhempien ja lapsen varhaisen vuorovaikutuksen merkitystä arjen tasolla.

Esite on suunniteltu kokonaisuutena niin, että sitä on helppo päivittää uusien ja muuttuvien tietojen osalta. Esite on myös muunneltavissa toisten ensikotien

käyttöön. Ensikodin esite on sähköisessä muodossa, jolloin käyttäjä voi tulostaa käyttöön vain tarpeenmukaiset osiot esitteestä tai lukea esitteen sähköisenä versiona Lahden ensikodin sivuilta. Esitteessä haluttiin korostaa ensikotijakson asumisen hyötyjä, tuen monipuolisuutta, turvallisuutta, luotettavuutta ja kodinomaisuutta. Tekstin tukena käytettiin kuvia selventämään ja havainnollistamaan esitteen sisältöä. Lahden ensikoti hoitaa itse esitteen painatuksen.

4.4 Hyvä tieteellinen käytäntö ja eettisyys

Opinnäytetyötä tehdessämme noudatimme hyvää tieteellistä käytäntöä ja pyrimme huomioimaan hyvän eettisyyden. Kunnioitimme alkuperäisen tietolähdetteen laatijaa ja teimme viittaukset niin, että alkuperäislähteet löytyvät mahdollisimman helposti. Lähdemerkinnöissä pyrimme olemaa tarkkaavaisia sekä noudatimme niistä laadittua ohjeistoa. Lähteinä käytimme mahdollisimman tuoreita ja luotettavia lähteitä kuten kirjallisuutta sekä muuta saatavilla olevaa aineistoa. Tieteen hyviin käytäntöihin kuuluu, että lähteet ovat oikein merkitty ja ne ovat tarkistettavissa. Huolella tehdyt viittaukset auttavat lukijaa löytämään alkuperäislähteet ja se antaa kunnian aiemmin aihetta käsitelleille ja tekijöille (Kuula 2011, 69–70).

Asiakkaiden kanssa työskenneltäessä heille tehtiin selväksi, että he ovat mukana keskustelussa vapaaehtoisesti. Vapaaehtoisuus perustuu velvollisuus eettisiin normeihin, joissa kunnioitetaan ihmisen autonomiaa sekä ihmisarvoa (Kuula 2011, 22–23). Keskustelut suoritettiin anonymisti ja näin kunnioitettiin heidän yksityisyyttään. Keskusteluissa mukana ollutta työntekijää sitoo ensikodille tehty vaitiolovelvollisuus lupaus ja näin ollen heidän yksityisyytensä on turvattu.

5 ENSIKOTI –TIE VANHEMMUUTEEN ESITE

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli työstää esite (liite 1). Lahden ensikodille. Teimme sopimuksen opinnäytetyön tilauksesta Lahden ensikodin kanssa. Sovimme tilaajan kanssa, että esitteen valmistuttua kaikki käyttöoikeudet siirtyvät heille ja he voivat tarvittaessa jatkossa tehdä muutoksia esitteeseen.

Ensin kokosimme opinnäytetyön runkoa ja sen jälkeen aloimme työstämään esitettä. Aloitimme suunnitteluvaiheella ja etenimme työprosessiin, jonka jälkeen arvioimme työtämme saamiemme palautteiden pohjalta ja teimme tarvittavia korjauksia.

Keräsimme tietoa kirjallisuudesta, havaintojen ja keskustelujen perusteella sekä henkilöstötapaamisien yhteydessä. Työssä noudatimme eettisiä periaatteita. Prosessiin kuului opinnäytetyön sekä esitteen tekeminen. Opinnäytetyötä varten jaoimme molemmille omat osiot, jotka sitten lopussa yhdistimme yhdeksi yhtenäiseksi työksi. Käsittelimme opinnäytetyössämme laajalti myös varhaista vuorovaikutusta ja sen merkitystä lapsen kehitykselle. Varhainen vuorovaikutus on isossa osassa ensikotien toiminnassa ja vanhemmuuden tukemisessa. Esitettä työstäessä kävimme vierailulla työtilaajan luona. Toimeksiannon jälkeen sovimme tavoitteista, sisällöstä, julkaisun suuruudesta, formaatista ja aikataulusta. Kävimme asiat sovitusti läpi yhdessä tilaajan ja koko työryhmän kanssa.

Työryhmän on hyvä tietää julkaisun tavoitteet sekä kohderyhmä. Heti alkuun tilaajan kanssa sovitaan eri työvaiheista osa-alueista, työvaiheista sekä haluttu kohderyhmä sekä tehdään sopimus. Julkaisun tekemisessä on useita vaiheita, kuten tekstin kirjoittaminen, muokkaus ja tarkistus, valokuvien valitseminen, hankkiminen ja käsittely, kokonaisuuden suunnitteleminen sekä taitto. Sopimuksesta on hyvä selvittää tekijänoikeudet sekä se, että siirtyykö käyttöoikeus työn valmistuttua tilaajalle. (Keränen ym. 2003, 4.)

Prosessin lopputuloksena oli esite Lahden ensikodille. Tarkoituksena on esitellä ensikodin toimintaa mahdollisimman kattavasti ja vastata heidän tarpeisiinsa. Esitteen tulee toimia myös mahdollisimman informatiivisena tietopakettina tuleville tai ensikotijaksoa harkitseville asiakkaille. Sen tulee kuvastaa ensikotia, sen toimintaa ja arvoja mahdollisimman hyvin.

5.1 Esitteeseen kohdistuvat odotukset

Toiminnallisessa opinnäytetyössä on huomioitava eettiset näkökulmat. Opinnäytetyön on oltava luotettava ja eettisesti kestävä. Toisten tutkijoiden ajatuk-

set, ilmaiset ja tulokset pitää esittää tutkijan nimissä, eikä omana tietonaan. Internet on vaivaton ja nopea tapa saada tietoa, mutta tiedon alkuperä ja lähdekriittisyys ovat voivat olla hankalia asioita. Tarkkaan harkittu ja oikeanlainen lähdekritiikki kannustaa tarkastelemaan opinnäytetyön tutkimuksen kohteena olevaa aihepiiriä eri näkökulmista ja päätymään eri tuloksiin aiemmin saaduista tutkimuksista.

Lähdevalinnassa on syytä kiinnittää huomiota aineiston tunnettavuuteen, ikään, laatuun, ja uskottavuuteen. Opinnäytetyön luotettavuutta lisää lähteiden alkuperäisyys. On hyvä tehdä havaintoja lähteiden ilmaisutyylistä, sanavalinnoista, vivahteista ja asiapainotuksista. (Vilkka & Airaksinen 2003, 72–73, 78.)

Toimivan esitteen tuottamiseen tarvittiin yhteistyötä sekä ensikodin henkilöstön että asiakasperheiden kanssa. Ensikodin asiakkaat antoivat meille tärkeää tietoa siitä, mitä asioita he esitteeltä toivoivat. Yhteistyöllä asiakkaiden ja henkilöstön kanssa pyrimme saamaan esitteestä mahdollisimman realistisen ja todellisuutta vastaavan. Asiakasperheiden avulla saimme tietoa asiakaslähtöisyydestä ja henkilöstön ammatillista näkökulmaa esitteen sisältöön saimme työnteon puitteissa. Keskustelua syntyi asiakkaiden ja henkilöstön toiveista ja tiedontarpeista työpäivän lomassa.

Asiakasperheiden kommenttien avulla esitteestä saimme vähemmän ammatillinen ja asiakasystävällisempi. Koemme, että asiakkaat kokivat osallisuutensa esitteen laatimisessa positiivisena ja voimauttavana asiana. Useimmiten asiakkaat olisivat toivoneet jonkinlaista esitettä ennen ensikotiin saapumista. Vanhempien puolelta nousi esiin toiveita selkeistä ohjeista liittyen mukaan otettaviin varusteisiin niin itselle kuin lapsellekin ja haluttiin ennakkotietoa talon tavoista.

Keskusteluissa perheiden kanssa tuli esiin asia, että he eivät ennen ensikotiin tuloa tienneet, millainen paikka ensikoti on tai millaista tukea ensikodilta saa. Asiakkailla on mahdollisuus tutustumiskäyntiin ennen ensikotijaksoa. Jos tutustumiskäynti ensikodille on haasteellinen toteuttaa, voi esitteen antaminen asiakkaalle kotiin luettavaksi olla toimiva vaihtoehto.

Osa vanhemmista tunsivat saaneensa riittävästi ennakkotietoa ensikodista, mutta kukaan asiakkaista ei pitänyt esitettä turhana. Eräs vastaaja sanoi ”Olisin halunnut enemmän tietoa siitä, miten vanhempia käytännössä tuetaan ensikodilla”. Toisen vanhemman mielestä ennakkotutustuminen ensikotiin olisi ollut hyvä asia. He olisivat mahdollisesti tulleet aikaisemmin palvelun piiriin. Eräs perhe koki, että sosiaalityöntekijä on osannut antaa riittävästi tietoa ensikodista. Myöhemmin perhe oli myös käynyt tutustumassa ensikotiin paikan päällä, jolloin perhe tunsivat saaneensa tarpeeksi tietoa ennen ensikotiin tuloaan. Kahden muun perheen mielestä he eivät olleet saaneet tarpeeksi tietoa ensikodin toiminnasta ja mahdollisuuksista.

Kysyttäessä, että millaista tietoa he olisivat kaivanneet ensikodista, eräs vastaus oli: ”Alkuun oli hieman epäselvää, mitä ensikodin puolesta tarjotaan vauvoille”. Toinen äiti mietti, että olisi tarvinnut enemmän tietoa mukaan otettavista tavaroista. Samoin eräs isä pohti, että lista ensikodilla tarvittavista asioista olisi ollut hyvä asia. Jotkut vanhemmat eivät osanneet tarkalleen eritellä millaista tietoa he olisivat kaivanneet ennen ensikotiin tuloa.

Vanhemmat toivoivat esitettä, jossa asiat esitetään yksityiskohtaisesti ja selkeästi. Eräs perhe myöskin toivoi helposti ymmärrettävää opasta. Kaivattiin tietoa siitä, mitä otetaan mukaan ensikodille ja millaista tukea perhe ensikodilla voi saada. ”Esite vähentää ensikodille tuloon liittyvää jännitystä ja ennakkopelkoa uutta tilannetta kohtaan”, mietti eräs äiti.

5.2 Ulkoasu

Ulkoasua suunnitellessamme pohdimme asiakasta ja sekä tilaajaa. Esitteen tulee olla ulkoasultaan puhutteleva ja sen tulee luoda kodikas, turvallinen tunne lukijalleen. Sen tulee myös herättää asiakkaassa ajatuksia omasta vanhemmuudestaan ja varhaisen vuorovaikutuksen tärkeydestä lapsen kehitykselle. Ulkoasun tulee kuitenkin olla tarpeeksi selkeä ja rauhallinen, jotta sen sisältämä informaatio ei jää esitteen varjoon.

Esitystavan muotoilu, mahdollisimman selkeäksi, helpottaa ihmisiä jäsentämään julkaisussa olevaa informaatiota ja saamaan sen mahdollisimman hyvin

käyttöön. Visuaalisen esitysasun muotoilun työvaiheisiin kuuluu tiedon valitseminen, kohderyhmän tarpeiden ja ominaisuuksien selvittäminen, tiedon järjesteleminen ja esittäminen. (Koponen 2016, 19–20.)

Kävimme paikan päällä tutustumassa Lahden ensikotiin ja sen tunnelmaan. Tutustuimme myös Ensi- ja turvakoti liiton kotisivuihin. Esitteeseen pyrimme luomaan samanlaisen tunnelman ja värimaailman. Esitteen ulkoasun on tarkoitus olla houkutteleva, informatiivinen sekä tunteita herättävä. Nimesimme esitteen Lahden ensikoti – tie vanhemmuuteen. Nimen avulla halusimme selvittää mistä ensikodin toiminnassa on kyse.

Mitään graafista ohjeistoa meillä ei ollut, joten työ toteutettiin omien visuaalisten näkemystemme pohjalta. Pyrimme kuitenkin noudattamaan Ensi- ja turvakoti liiton visuaalista linjaa mahdollisuuksien mukaan. Käytimme esitteessä myös Ensi- ja turvakoti liiton logoa. Esitteen on tarkoitus motivoida ja kannustaa perheitä tulemaan palvelun piiriin, mutta kuitenkin jättää kaikki tarpeeton pois.

Julkaisun tilaajalla on usein oma visuaalinen linja ja ilme, johon kuuluu myös oma logo. Se kuvastaa tilaajan persoonallisuutta ja identiteettiä sekä viestii asenteista ja arvoista. Sen takia on tärkeää huolellisesti kartoittaa, millainen tilaaja on, mitä se tekee, mihin se on pyrkimässä sekä se millaiselle asiakasryhmälle julkaisu tulee. (Pesonen & Tarvainen 2003, 5–6.)

Otsikot teimme erivärisellä fontilla, jotta oikeat kohdat löytyvät helposti. Otsikointi etenee loogisesti ja sen on tarkoitus kertoa lukijalleen kappaleen sisältö yhdellä silmäyksellä. Laitoimme esitteeseen sisällysluettelon, jotta asiakasta kiinnostavat asiat löytyisivät helposti, jos ei halua lukea koko esitettä. Esitteessä pyrittiin käyttämään kuvia luodaksemme lukijalle mielikuvia ja oikeanlaista tunnelmaa. Kuvien avulla on tarkoitus täydentää tekstisisältöä. Kuvien avulla pyrimme johdattamaan asiakasta kappaleessa olevan asiasisällön äärelle. Etukannessa on esitteen nimi, ensikodin kuva, logo sekä yhteystiedot. Takakanteen on laitettu tarkemmat yhteystiedot sekä käytössä olevat sosiaalisen median kanavat.

Fontin halusimme pitää mahdollisimman selkeänä. Käytimme esitteen kannessa Arial 20, Leipäteksti Arial 12, otsikot sekä korostus Arial 16 ja luettelossa Arial 11. Muutamia kohtia halusimme korostaa kuten otsikoita. Käytimme niissä suurempaa fonttia sekä kahta eri väriä. Mielestämme se tuo myös hieman värikkyyttä esitteeseen.

Paras lopputulos syntyy omaa harkintaa ja visuaalista näkemystä käyttäen eikä ainoastaan mekaanisia sääntöjä ja ohjeita noudattamalla. Julkaisun visuaalisuuden on tarkoitus saada lukija kiinnittämään huomio merkittäviin asioihin sekä jättämään vähäpätöiset asiat huomiotta. Sen tulee antaa nopeasti oikea kuva aiheesta mutta antaa myös mahdollisuuden syventyä asiaan. (Koponen ym. 2016, 32.) Valitsimme mahdollisimman selkeän esitystavan, jotta lopputulos olisi mahdollisimman selkeä lukuinen.

Julkaisun eri pistekokojen määrä kannattaa pitää pienenä ja niiden on hyvä erottua toisistaan sekä niiden käytössä kannattaa olla johdonmukainen. Niiden on hyvä erottua toisistaan vähintään 20–25 prosentilla. Selkeän visuaalisuuden saavuttamiseksi on fonttien määrä hyvä pitää rajallisena, joten useamman kuin kolmen kirjasintyyppin käyttö ei ole perusteltua. Halutun vaikutelman saamiseksi kannattaa kirjasinkokoa ja tyyppiä testailla oikeassa käyttöympäristössä. (Koponen ym. 2016 272–275.)

Kuvien avulla oli tarkoituksemme luoda oikeanlainen tunnelma sekä mielikuvia lukijalle. Niiden tarkoitus ei esitteessä ollut toimia tilan täyttäjänä vaan täydentää tekstiä. Kuvat otimme kuvapankista, joka tarjoaa kuvia vapaaseen käyttöön ilman tarvetta lähdeviittaukseen. Valitsimme kuvat esitteen aiheeseen sopiviksi. Rajasimme niitä ulkoasuun sopiviksi. Saimme käyttöömmme kuvia myös Lahden ensikodin omasta kuva-arkistosta. Kuvat sijoitimme niin, että ne vastasivat kappaleen aihetta. Kuvaa valittaessa ja käytettäessä kannattaa aina varmistaa kuvan käyttöoikeudet (Keränen ym. 2003, 47). Kuvia suojaa tekijänoikeuslaki ja se on usein kuvan ottajalla (Keränen ym. 2003, 7).

Julkaisun ulkoasu eli typografia kertoo lukijalleen julkaisun tunnelman. Se on värien, kuvien, tyylien, asettelun sekä muiden elementtien järjestelemistä ja valintaa. Tämän takia ei ole samantekevää, mitä asettelua, muotoilua, kirjasintyyppiä tai kuvaa julkaisussa käytetään. (Pesonen & Tarvainen 2003, 12.)

5.3 Sisältö ja informatiivisuus

Halusimme, että esitteessä on tarpeellista tietoa ensikotijaksoa harkitsevalle sekä ensikotiin tulevalle perheelle. Esitteen on oltava riittävän informatiivinen olematta kuitenkaan liian pitkä. Tarkoituksemme oli pitää esite myös mahdollisimman helppolukuisena. Meille oli tärkeää, että esite antaa asiakkaille mahdollisemman paljon tarvitsemaansa tietoa ensikodista sekä oikeanlaisen kuvan esitteen tilaajasta. Pohdimme kohderyhmäämme eli ensikodin asiakkaita ja viestinnän perusviestiä, joka on markkinointi sekä tiedon välittäminen. Julkaisun kohderyhmään kannattaa tutustua huolella.

Tietoa kohderyhmästä kannattaa hankkia esimerkiksi selvittämällä kohderyhmän taustoja sekä tutustumalla muihin sille tarkoitettuihin julkaisuihin (Pesonen & Tarvainen 2003, 2). Meidän kohderyhmänä olivat tulevat isät ja äidit. Vanhemmuuden haasteet, velvollisuudet ja tulevat muutokset askarruttavat varmasti kaikkia tulevia vanhempia. Niinpä tutustuimme aiheeseen muun muassa Hannele Törrösen kirjoittaman kirjan Vauvan kanssa vanhemmaksi kautta. Kirjassaan Törrönen kuvaa (2015, 21) odotusaikaa siirtymävaiheena, jossa vauva ei ole vielä silmin nähtävissä eikä kosketeltavissa mutta kuitenkin olemassa. Joten onkin tärkeää, että ensikodissa tarjotaan apua vanhemmille jo odotusaikana ja toimme sen esille esitteessä.

Esitteen alussa halusimme kertoa ensikodista ja sen toiminnasta. Ensimmäisellä sivulla esitelimme Lahden ensikotia, kuten tavoitteita, työskentelytapoja sekä kustannusten jakautumisesta. Seuraavalla sivulla halusimme tuoda esille lyhyesti ja ytimekkäästi sen, miten perheitä tuetaan. Korostimme sen tarkoituksellisesti, jotta sen informaatio tulee selkeästi esille ja jotta palvelua harkitseva voi helposti löytää tarvitsemansa tuen. Seuraavalla sivulla sama hieman eriteltynä ja tarkemmin kuvattuna. Keskivaiheilla esittelemme käytettävissä olevia muita palveluja sekä yhteistyökumppaneita sekä tietoa varhaisesta vuorovaikutuksesta ja sen tärkeydestä. Vuorovaikutusosion on tarkoitus saada asiakas pohtimaan vuorovaikutuksen merkitystä ja tärkeyttä omalla kohdallaan. Esitteen loppuosaan sijoitimme tärkeää tietoa ensikotiin tulevalle ja ensikodin henkilöstön esittelyn. Takakannessa on yhteystiedot tarkemmin sekä käytössä olevat sosiaalisen median kanavat.

5.4 Suunnittelu ja valmistelu

Esitettä työstäessämme tapasimme ensikodin henkilökuntaa sekä keskustelimme asiakkaiden kanssa ja teimme havaintoja ensikodin toiminnasta ja asiakkaiden tarpeista. Esitteen tulee palvella niin ensikotia kuin sen tulevia asiakkaitakin. Molempien tarpeet tulee selvittää, jotta saamme mahdollisimman kattavasti tietoa tarpeellisen tiedon keräämiseksi. Henkilöstö ei välttämättä tiedä mitä informaatioita asiakas olisi tarvinnut enemmän, joten pidimme heiltä kerättyä tietoa tärkeänä, jotta esite palvelisi asiakasta mahdollisimman kattavasti.

Tapasimme prosessin alussa Lahden ensikodin henkilöstöä heidän tiloissaan Lahdessa. Havainnoimme tapaamisten aikana myös ensikodin tunnelmaa ja värimaailmaa. Mukana tapaamisessa oli meidän lisäksi ensikodin johtaja sekä vastaava perheohjaaja. Tällöin kävimme läpi tulevan esitteen sisältöä ja asioita, joita he pitävät tärkeänä sekä lisäksi toimme esille omia näkemyksiämme. Keskustelujen perusteella hahmotimme hyvin esitteeseen tulevat asiat. Sovimme myös, että tapaamme vielä uudestaan, sen jälkeen, kun olemme saaneet hahmoteltua hieman paperille tärkeimpiä asioita.

5.5 Työprosessi

Asiakkaiden mielipiteitä keräsimme keskustelemalla asiakkaiden sekä henkilökunnan kanssa. Opinnäytetyön tekijöistä toinen oli työsuhteessa ensikodissa, jolloin hän pystyi keräämään tietoa anonymisti sekä tekemään havaintoja. Hän keskusteli myös henkilöstön kanssa, jotta heidänkin näkemyksensä ja kokemuksensa toiminnasta ja esitteen tarpeellisuudesta ja sisällöstä saatiin käyttöön. Keskustelut olivat asiakkaille ja henkilöstölle vapaaehtoisia. Esitettä työstäessämme kasasimme tapaamisten sekä haastelujen perustella tärkeimmiksi katsomamme asiat ja siirsimme ne oman esitteemme A5 pohjaan, joka oli esitteen ensimmäinen luonnos. Asioiden ympärille rupesimme etsimään niihin liittyviä kuvia sekä aloimme muokkaamaan sen ulkoasua ja sisältöä. Ensimmäisen luonnos version valmistuttua lähetimme sen heille sähköpostitse arvioitavaksi, jonka jälkeen he ehdottivat muutamia pieniä muutoksia tekstiin

sekä vuorovaikutus osioon toivottiin lisää tietoa. Olimme käsitelleet vuorovaikutusta jo opinnäytetyössämme, joten tiedon siirtäminen esitteeseen oli helpoa.

Ensimmäisen luonnoksen avulla työryhmä voi nähdä julkaisun jatkaa sen suunnittelua. Luonnoksesta voi nähdä julkaisun taiton rakenteen sekä sijoittelun. (Pesonen & Tarvainen 2003, 5.)

Koko prosessin ajan pidimme yhteyttä tilaajaan. Seuraavassa tapaamisessa esittelimme heille kokoamiamme asioita sekä ensimmäisen version esitteestä. Olimme laatineet valmiiksi myös ohjaavia kysymyksiä tapaamista varten. Teimme pyydetyt korjaukset ja lähetimme esitteen sähköpostilla heille uudelleen arviotavaksi. Tapaamisia ensikodilla oli kaksi ja viimeistelyvaiheen hoitimme sähköpostin kautta.

5.6 Arviointi ja palaute

Saimme esitteestä palautetta tilaajalta sekä ohjaavalta opettajalta. Teimme esitteeseen pyydetyt muutokset. Palautteen perusteella laatimamme esite vaati hyvin vähän korjauksia ja ne olivat lähinnä kirjoitusvirheitä tai erilaisia sanamuotoja. Oppaan sisältö ja sen informatiivisuus oli ilmeisesti hyvää ja heidän tarpeisiinsa sopivaa, samoin kuin esitteen ulkoasu. Esite luetutettiin tilaajan lisäksi työntekijöillä. Heidän mielestään esite oli tarpeellinen ja esitteessä oli sopivassa määrin tärkeää tietoa. Palautetta pyydettiin myös työryhmältä useaan otteeseen. Palautteen perusteella esite koettiin tarpeelliseksi, selkeäksi ja sisällöltään riittävän informatiiviseksi.

6 POHDINTA

Teimme esitettä yhteistyössä Lahden ensikodin henkilöstön sekä asiakkaiden kanssa, sillä ensikodin toiveina oli käytännönläheinen ja helppolukuinen esite. Yhteistyömme koostui suunnittelutapaamisista ensikodin henkilöstön kanssa sekä keskustelutuokioista asiakkaiden keskuudessa. Toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena olemme tehneet esitteen, joka vastaa odotuksiamme.

Suunnittelimme opinnäytetyön alussa projektille aikataulun, mutta aikataulu kuitenkin muuttui useaan otteeseen. Prosesseja oli kaksi erillistä eli esitteen

laatiminen ja opinnäytetyön tekeminen. Keskityimme ensin opinnäytetyön rakenteeseen ja tulevan sisällön suunnitteluun. Sen jälkeen teimme esitteen valmiiksi, jonka jälkeen työstimme opinnäytetyön loppuun. Esite ja opinnäytetyö valmistuivat syksyllä 2018. Opinnäytetyötä tehtäessä motivaatio työn valmistumista kohtaan oli korkealla, mutta teorian tiedon hakemiseen meni paljon aikaa. Opinnäytetyön toimeksiantajan aikataulu oli joustava, ja saimme toteuttaa projektia rauhassa oman aikataulumme mukaisesti.

Esitteen lopullisesta versiosta olemme saaneet positiivista ja kannustavaa palautetta. Olemme muotoilleet esitteen niin, että voi tarvittaessa päivittää uusilla tai muuttuvilla tiedoilla. Opinnäytetyöprosessin jälkeen mietimme, että onko esitteessä kaikki asiakkaalle tarpeellinen tieto, onko esitteen rakenne helposti luettavaa ja selkeää tekstiä. Ensikodin henkilöstön mukaan esitteestä tuli selkeän sisällön ansiosta helposti luettava ja ymmärrettävä. Asiakkailta emme saaneet käytännön kehittämisehdotuksia koskien esitteen sisältöä. Perheet pitivät esitettä tarpeellisena mutta, eivät ottaneet kantaa esitteen asiasisältöön tai esittäneet ideoita esitteen sisällöstä.

Koemme Ensikoti – tie vanhemmuuteen esitteen olevan Lahden ensikodin asiakkaille yleishyödyllinen ja informatiivinen sisältönsä suhteen. Vuorovaikutusosio antaa tietoa vanhemmille varhaisen vuorovaikutuksen tärkeydestä. Vaikka esite on tehty Lahden ensikotia varten, niin on se muokattavissa vastaavien ensikotien käyttöön muualla Suomessa. Esitettä voivat hyödyntää myös perheet, jotka eivät tulleet ensikotijaksolle. Esitettä voi kehittää päivittämällä asiasisältöä ja laajentamalla tieto-osuutta esim. vauvanhoitoon. Opinnäytetyön tiedonhaku ja kirjoittaminen lisäsi teoria osaamistamme liittyen esitteen tekoon, ensikoti toimintaan ja varhaisen vuorovaikutuksen merkitykseen.

Oli mielenkiintoista tutustua ensikotimaailmaan ja havaita varhaisen vuorovaikutuksen tärkeä merkitys lapsen kehitykselle. Ammatillinen tietotaitomme kasvoi opinnäytetyön edetessä, ja huomasimme ehkäisevän lastensuojelutyön suuren merkityksen perheille. Esitettä tehdessämme havaitsimme myös, että on hyvin tärkeää tehdä perusteellinen ennakkosuunnitelma ja toteuttaa työ asiakkaan toiveiden mukaisesti. Uskomme, että opinnäytetyön myötä meidän on tulevaisuudessa helpompi alkaa suunnittelemaan selkeitä oppaita eri asia-

kasryhmille. Olemme tyytyväisiä, että opinnäytetyöprojektimme oli työelämä-lähtöinen ja sen tuotos tuli tarpeeseen. Projektin aikana yhteistyötaitomme eri alan ammattilaisten kanssa kasvoivat ja voimme jatkossa hyödyntää näitä sol-mimiamme suhteita eri alan asiantuntijoihin. Opinnäytetyöprojektin tuottami-sen aikana kasvoimme ammatillisesti eteenpäin, saimme paljon uutta tietoa ja olimme osaltamme jakamassa tietoa ensikodin toiminnasta sitä tarvitseville perheille.

Lopuksi esitämme sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille jatkotoiminta ehdotuk-sena tehdä ensikodeille esite, johon lisätään linkkejä lapsiperheille ja päih-deäideille suunnatuista palveluista. Esitteestä voisi tehdä mallin, jonka avulla esitteen voi tuotteistaa suunnatuksi kaikille ensikodeille. Toivomme, että opin-näytetyöstä on hyötyä muille esitettä opinnäytetyönään suunnitteleville opiske-lijaille.

LÄHTEET

Broden, M. 2006. Raskausajan mahdollisuudet. Helsinki: Therapie-säätiö.

Enqvist, S. 2017. Erään ensikodin päiväryhmätoiminta pienen lapsen kehityksen erityisenä tukena. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu -työ. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/53576/URN:NBN:fi:juu-201704111973.pdf?sequence=1> [viitattu 27.8.2018].

Ensikodit ja vauvaperheiden auttaminen. s.a. a. Ensi- ja turvakotien liitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-lii-tosta/nain-me-autamme/ensikodit_ja_vauvaperheet/ [viitattu 9.9.2018].

Ensikodit ja vauvaperheiden auttaminen. s.a. b. Ensi- ja turvakotien liitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-lii-tosta/nain-me-autamme/ensikodit_ja_vauvaperheet/#ensikodit [viitattu 1.9.2018].

Ensikodit ja vauvaperheiden auttaminen. s.a. c. Ensi- ja turvakotien liitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-lii-tosta/nain-me-autamme/ensikodit_ja_vauvaperheet/#baby-blues [viitattu 9.9.2018].

Ensikodit ja vauvaperheiden auttaminen. s.a. d. Ensi- ja turvakotien liitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-lii-tosta/nain-me-autamme/ensikodit_ja_vauvaperheet/#doula [viitattu 9.9.2018].

Ensikodit ja vauvaperheiden auttaminen. s.a. e. Ensi- ja turvakotien liitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-lii-tosta/nain-me-autamme/ensikodit_ja_vauvaperheet/#unichatit [viitattu 9.9.2018].

Ensikodit ja vauvaperheiden auttaminen. s.a. f. Ensi- ja turvakotien liitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-lii-tosta/nain-me-autamme/ensikodit_ja_vauvaperheet/#vertaistuki [viitattu 9.9.2018].

Ensikodit ja vauvaperheiden auttaminen. s.a. g. Ensi- ja turvakotien liitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-lii-tosta/nain-me-autamme/ensikodit_ja_vauvaperheet/#paivaryhmat [viitattu 9.9.2018].

Heinjoki, H. 2005. Kohdunvartijat – pohdintoja ensikodissa tehtävän traumatyön johtamisesta. Teoksessa Kalavainen, S. (toim.) Kuvauslastensuojelun vauvaperhetyön kehittymisestä. Ensikodin päiväryhmät. Ensi- ja turvakotien liitto. Helsinki: Nykypaino.

Heinänen, A. 1992. Lapsen tasa-arvoa tavoittamassa. Ensi- ja turvakotien liiton historiikki 1945-1990. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu n:o 13. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Heister Trygg, B. 2010. Graafinen kommunikointi. Esineet, kuvat ja symbolit puhetta tukevassa ja korvaavassa kommunikoinnissa. Kehitysvammaliitto ry. Helsinki: Opike.

Isosävi, S. & Lundén, M. 2013. Vanhemman ja vauvan vuorovaikutuksellinen yhteissääntely. *Psykologia* 48.

Juusola, M. 2017. Vahvaksi rakastetut lapset. Uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Juutilainen, K. & Sarkkinen, M. 2007. Vauvaperheen masentunut äiti neuvolassa. Helsinki: Tammi.

Keränen, V., Lamberg, N. & Penttinen, J. 2003. Julkaisu ja kuvankäsittely. Jyväskylä: Docendo Finland Oy.

Kokko, N. 2016. Mistä on pienet vauvat tehty. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/blogi/mista-pienet-vauvat-tehty/> [viitattu 12.8.2018].

Koponen, J., Hildén, J. & Vapaasalo, T. 2016. Tieto näkyväksi. Informaatio-muotoilun perusteet. Helsinki: Aalto-yliopisto.

Korja, R. & Lindblom, J. 2013. Dynaamiset perhesuhteet vauvaperheissä. *Psykologia* 48. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.researchgate.net/publication/260197678_Dynaamiset_perhesuhteet_vauvaperheissa [viitattu 2.8.2018].

Kuosmanen, S. (toim.) 2009. Vauvan ääntä etsimässä. Helsinki: Ensi ja turvakotienliitto ry.

Kuosmanen, S. 2017. Elämäni paras päätös. Tutkimus ensikotien työn vaikuttavuudesta. Ensi- ja turvakotien liitto ry. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/elamani_paras_paatos [viitattu 2.8.2018].

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2. painos. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Lahden ensi- ja turvakoti ry. 2018. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/lahdenensijaturvakoti/> [viitattu 1.8.2018].

Lastensuojelulaki 12.2.2010/88.

Naakka, I. 2018. Hullu kuin äidiksi tullut. Äitiyden pilvilinnat ja todellisuus. Helsinki: Minerva Kustannus Oy.

Näin me autamme. s.a. Ensi- ja turvakotien liitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-liitosta/nain-me-autamme/> [viitattu 15.8.2018].

Pesonen, S. & Tarvainen, J. 2003. Julkaisun tekeminen. 2. laitos. 1. painos. Jyväskylä: Docendo Finland Oy.

Rikalainen, K. 2015. Äitien kokemuksia sosiaalisesta tuesta ensikodissa. Tuen merkitykset ja yhteydet psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Pro gradu -tutkielma. WWW-dokumentti.

Saatavissa:

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/45552/URN:NBN:fi:juu-201503231502.pdf?sequence=1> [viitattu 27.8.2018].

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf> [viitattu 17.8.2018].

Sinkkonen, J. & Tervonen-Arnkil, K. 2015. Lapsi uusissa oloissa. 1. painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Sipponen, A. 2018. Vauvaperhetyöntekijä. Haastattelu 9.5.2018. Lahden ensikoti.

Sosiaali- ja terveysministeriö. s.a. Lastensuojelu. Sosiaali- ja terveysministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/lastensuojelu> [viitattu 14.8.2018].

Törrönen, H. 2015. Vauvan kanssa vanhemmiksi. Selviytymisen ja ilon kirja. 1. painos. Helsinki: Kirjapaja.

Vauvan turvakortti. 2018. Ensi- ja turvakotien liitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/vauvan_turvaympyra_2018 [viitattu 1.9.2018].

Vehmanen, M. & Vesa, L. 2012. Vanhemmuuden tukena. Kehitysvammaisten Tukiliiton julkaisusarja 4/2012. Helsinki: Kehitysvammaisten Tukiliitto ry.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Liite 1/1

LAHDEN ENSIKOTI

TIE VANHEMMUUTEEN

Lahden ensikoti

Mustamäenkatu 74, 15610 Lahti

puh. 050 917 2358

ensikoti@letk.fi

SISÄLLYSLUETTELO

ENSIKOTI.....	1
NÄIN ME AUTAMME PERHETTÄNNE.....	2
ENSIKOTI TUKEE SINUA	3
KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT MUUT PALVELUMME:.....	4
Turvakoti ja perheväkivaltatyön avopalvelut	4
Perhetyö ja ero auttaminen.....	4
VAUVAPERHETYÖN AVOPALVELUT	5
VARHAINEN VUOROVAIKUTUS ON TÄRKEÄ.....	6
Vuorovaikutus vauvan kanssa.....	7
VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMINEN	
ENSIKODISSA.....	8
TULLESSASI ENSIKOTIIN.....	9
ENSIKODIN YHTEISET PELISÄÄNÖT VIIHTYVYYDEN	
TAKAAMISEKSI	10
PERHEESI TUKENA ENSIKODISSA OVAT	11

ENSIKOTI

Lahden ensikoti on Lahden ensi- ja turvakoti ry:n ylläpitämä paikka. Ensikotiin voi tulla jo odotusaikana, jolloin työskentely varhaisen vuorovaikutuksen luomiseksi vauvaan voidaan aloittaa. Ensikotijakson voi aloittaa myös vastasyntyneen vauvan, varttuneeman vauvan tai taaperon kanssa.

Toiminnan tavoitteena on tukea vanhempien ja vauvan välistä vuorovaikutusta, auttaa perhettä luomaan myönteisiä mielikuvia vauvasta ja luomaan vuorovaikutusta masuvauvaan jo ennen syntymää.

Työskentelymme on perhekeskeistä ja se tapahtuu osana ensikodin yhteisöä. Ensikodilla jokaiselle perheelle nimetään omatyöntekijät, joiden kanssa käydään säännöllisiä omatyöntekijäkeskusteluja. Perheillä on myös tarvittaessa mahdollisuus yksilö- sekä paritapaamisiin verkostokumppaniemme kanssa.

Ensikotijakso on asiakkaalle pääsääntöisesti maksutonta. Ensikotijakson kustannuksista vastaa asiakkaan asuinkunta voimassa olevan hinnaston mukaisesti.

NÄIN ME AUTAMME PERHETTÄNNE

- Tuemme vanhempien ja lapsen välisen vuorovaikutuksen vahvistumista
- Opettelemme lapsen kehityksen havainnointia ja tukemista
- Avustamme vanhempia vahvistamaan vuorovaikutusta lapseen
- Tuemme perhettä löytämään omia voimavarojaan sekä omia vahvuuksiaan
- Autamme vakauttamaan perheen päivärytmiä

ENSIKOTI TUKEE SINUA

Hoiva ja huolenpitoasioissa: puhtaus, ruoka, turvallisuus, terveys, vuorovaikutus ja vanhempien parisuhde.

Rytmit ja rutiinit: säännöllinen päivärytmi, ulkoilu, lapsen tarpeiden tunnistaminen ja huomioiminen.

Vauvanhoito: vuorovaikutus lapsen ja vanhempien välillä, vauvan käsittely sekä kehitystason mukainen huomioiminen.

Vuorovaikutus: leikit, kosketus, lohdutus, vauvan tarpeiden ymmärtäminen ja niiden täyttäminen.

Vanhemmuus ja parisuhde: perheen voimavarat, päivärytmi, vanhemmuuden roolit perheessä ja suvussa, parisuhteen vuorovaikutustaidot.

KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT MUUT PALVELUMME:

Turvakoti ja perheväkivaltatyön avopalvelut

Turvakoti tarjoaa turvaa ja tukea koko perheelle perheväkivalta tai sen uhka- tilanteessa.

Jussi-työ tukee miestä, jonka perheessä tai lähisuhteessa on väkivaltaa tai sen uhkaa.

Avokriisityö antaa korjaavaa tai ennaltaehkäisevää avotyötä naiselle perheväkivaltatilanteissa.

Lapsityö auttaa lasta, joka on kokenut perheväkivaltaa tai muun kriisin.

Perhetyö ja ero auttaminen

Tapaamispaikka tarjoaa erillään asuvalle lapselle ja vanhemmalle mahdollisuuden valvottuun tapaamiseen turvallisessa ympäristössä.

Ero lapsiperheessä -työssä annetaan eroperheille ennaltaehkäisevää tukea ja neuvontaa sekä lasten ja vanhempien vertaisryhmätoimintaa.

Mieskaveritoiminta on vapaaehtoistoimintaa, jossa aikuiset miehet ovat kavereina yksin lastaan kasvattavien äitien lapsille, joille he toimivat miehenmallina.

VAUVAPERHETYÖN AVOPALVELUT

Peukaloinen on ensi- ja turvakotien liitossa kehitetty valtakunnallinen varhaisen vuorovaikutuksen kuntouttava toiminta, joka on suunnattu pienlapsiperheille. Työskentelyjakson aikana perheelle tarjotaan ammatillista apua ja ryhmämuotoista vertaistukea vanhemmuuteen.

Perhetupa on kohtaamispaikka yhdessäoloon kaikille vauva- ja pikkulapsiperheille.

Baby Blues tarjoaa tukea raskausaikana sekä synnytyksen jälkeen vanhemmuuteen ja varhaiseen vuorovaikutukseen äideille ja perheille, joilla on uupumusta tai masennusta.

Doula-synnytystukihenkilötoiminta on suunnattu äideille ja perheelle.

Unirytmitystä on mahdollista saada lapselle kolmen vuorokauden jaksoissa.

Avopalvelut ovat asiakkaille maksuttomia.

VARHAINEN VUOROVAIKUTUS ON TÄRKEÄÄ

Vauva tarvitsee turvallisuutta ja hyvää hoivaa. Johon kuuluu, että hoivaaja huolehtii lapsen turvallisuudesta hoivasta ja ympäristöstä, henkisestä ja fyysisestä hyvinvoinnista sekä seksuaalisesta koskemattomuudesta.

Äidin ja vauvan välinen vuorovaikutus alkaa jo raskausaikana. Pysyvällä ja turvallisella kiintymyssuhteella on lapsen kehitykselle myönteinen vaikutus. Vuorovaikutus luo pohjan lapsen kehitykselle sekä myöhemmille ihmissuhteille.

Vauva tarvitsee riittävän määrän pysyviä ihmissuhteita sekä jatkuvuutta. Hyvään vuorovaikutukseen kuuluu vanhemman sensitiivisyys, läsnäolo, lämpö sekä ennustettavuus.

Vuorovaikutus vauvan kanssa

- ♥ Katso vauvaa silmiin
- ♥ Pidä vauvaa sylissäsi ja lähelläsi. Ihokontakti on myös tärkeä
- ♥ Silittele ja hiero hellästi vauvaa
- ♥ Hymyile vauvalle ja ole ilmeikäs, vauva tykkää ilmeistä
- ♥ Juttele, laulele ja loruttele vauvalle
- ♥ Huomaa vauvan aloitteet
- ♥ Ajattele mitä vauva voi tilanteissa tuntea ja miettiä
- ♥ Mieti mitä vauva haluaa kertoa
- ♥ Huomaa vauvan tarpeet
- ♥ Etsi vauvasta hyviä ja myönteisiä puolia ja ihaile vauvaa
- ♥ Käsittele vauvaa hellästi ja varmoin ottein
- ♥ Ole itse rauhallinen silloin vauvakin rauhoittuu
- ♥ Luota omiin taitoihisi äitinä ja isänä

VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMINEN ENSIKODISSA

Ensikodissa tuetaan vauvan ja perheen vuorovaikutusta ennen vauvan syntymää. Vanhempia autetaan valmistautumaan lapsen syntymään, käytännön asioiden hoitamiseen hankintojen sekä arkirytmin kautta.

Masuvauvaan tutustutaan ja luodaan suhde mielikuvien ja harjoitusten avulla. Tutustuminen vauvaan tapahtuu luomalla hänestä mielikuvia ja seuraamalla vauvan liikkeitä ja vireyttä.

Vanhempia tuetaan tulevaan vanhemmuuteen näkemällä itsensä äitinä ja isänä. Tällöin he voivat taata lapselle parhaan hoivan ja turvallisuuden.

Perhe saa oma työntekijän, joka on perheen tukena arjessa.

Ensikoti auttaa vanhempia luomaan oman tukiverkoston ensikotijakson jälkeistä elämää varten.

TULLESSASI ENSIKOTIIN

Ota mukaan

- omat hygieniatuotteet
- pesuaineet
- omat vaatteet
- vauvalle vaatteet
- sideharsot
- tuttipullot
- tutit
- itkuhälytin
- vaunut
- vaipat

Sinun ei tarvitse ottaa mukaan

- liinavaatteita
- vessa- ja talouspapereita
- pyykinpesuaineita
- vauvan korvikkeita

Huoneet ovat valmiiksi sisustettuja, mutta halutesasi voit ottaa mukaan omia pieniä koriste- tai sisustusesineitä.

ENSIKODIN YHTEISET PELISÄÄNÖT VIIHTYVYYDEN TAKAAMISEKSI

- Asukas huolehtii itse huoneen siisteydestä ja siivoaa omat jälkensä toimiessa yhteisissä tiloissa
- Pyykinpesu sekä muu melua aiheuttava toimintaa ei suositella klo 21 jälkeen
- Hiljaisuutta toivomme viimeistään klo 23, jotta takaamme kaikille asukkaille heidän tarvitseman levon
- Mikäli tarvitset lastenhoitoapua, niin sovi asiasta etukäteen henkilökunnan kanssa
- Ilmoita aina henkilökunnalle, jos aiot poistua ensikodin ulkopuolelle
- Tupakointi on sallittu ainoastaan tupakointiin varatulla alueella. Pidä tupakointialue siistinä
- Ensikoti on päihtetön. Ensikotiin ei saa tuoda tai siellä nauttia alkoholia tai muitakaan huumaavia aineita
- Sauna lämmitetään tiistaisin ja lauantai-iltaisin

PERHEESI TUKENA ENSIKODISSA OVAT

Vauvaperhetyöntekijät, jotka ovat koulutukseltaan esimerkiksi sosionomeja, sairaanhoitajia tai terveydenhoitajia.

Talon emäntä vastaa ruokahuollosta. Laitoshuoltaja pitää yhdessä talossa asuvien perheiden kanssa huolta siisteydestä.

Ensikodilla työskentelee vakituisten lisäksi aina sijaisia, jotka tuntevat talon toimintatavat. Ensikodilla on myös usein sosiaali- ja terveysalalle valmistuvia opiskelijoita ja vapaaehtoisia. He osallistuvat talon toimintaan ja heitä sitoo vaitiolovelvollisuus samalla tavalla kuin vakituista henkilökuntaa.

Tossu ja sukka ne tirkistää:
onkohan kaikilla varpailla pää?
Yks, kaks ja pim pam pom,
kenen tämä varvas on?
(lapsen nimi) tämä varvas on.

- Soili Perkiö -

YHTEYSTIEDOT

LAHDEN ENSIKOTI
Mustamäenkatu 74
15610 Lahti
puh. 050 917 2358
ensikoti@letk.fi
fax (03) 734 090

Ensikodin johtaja
Iida Partanen
puh. 050 309 0911
iida.partanen@letk.fi

Paikkatiedustelut

Anne Sipponen
puh. 044 335 6905
anne.sipponen@letk.fi

SEURAA MEITÄ

